

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VÝSLOVNOSTNÍ CHARAKTERISTIKY ŠPANĚLŠTINY ČESKÝCH STUDENTŮ

Vedoucí práce: doc. Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Autor práce: Veronika Hrušková

Studijní obor: Anglický jazyk a literatura a španělský jazyk a literatura

Ročník: 3.

2019

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 9.5.2019

.....

Veronika Hrušková

Poděkování

Moc ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce, doc. Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D., za její trpělivost, čas, ochotu a průběžné konzultace plné věcných rad a připomínek.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá analýzou typických chyb, které způsobují čeští mluvčí učící se španělsky. Po úvodním představení základních charakteristik španělského a českého fonologického systému, se autor se konkrétně zabývá třemi nejčastějšími chybami: správnou výslovností španělské verberanty [r] a španělskými vibranty [r], správnou výslovností dentální okluzivy [d] a její fonetické varianty [ð] a v neposlední řadě analýzou výslovnostních rázů ve španělštině. Jako hlavní nástroj výzkumu byl navržen postup založený na nahrávání ústního projevu šesti studentů oboru Španělský jazyk na Filozofické fakultě v Českých Budějovicích. Byly nahrávány dvě skupiny studentů, a to skupina studentů, která strávila více jak pět měsíců ve Španělsku a skupina studentů, která nikdy ve Španělsku nebyla. Jelikož se český jazyk od španělského jazyka liší ve výslovnosti určitých fonémů, předpokládá se, že bude identifikována interference z mateřského jazyka v oblasti fonetiky.

Klíčová slova: čeština, španělština, fonetika, fonologie, výslovnost

Abstract

The aim of the thesis is an analysis of typical phonetics errors that are made by Czech native speakers when speaking Spanish language. After introducing the Spanish and Czech phonetics systems, the focus is on three most frequent errors of Czech speakers when speaking Spanish: the incorrect pronunciation of two types of Spanish vibrant consonant [r], [r], the incorrect pronunciation of dental occlusive [d] and its phonetics variant [ð] and the analysis of pronunciation stops in Spanish. As a method of the analysis was chosen a technique of oral dialogue with six students of Hispanic philology at the University of South Bohemia at the Faculty of Art. There were recorded two groups of students: the group of students who has spent more than five months in Spain and another group of students who has never been in Spain. Since the Czech phonetics system is different from the Spanish one, it is assumed that there will be an interference in the field of Spanish phonetics from Czech language.

Key words: Czech, Spanish, phonetics, phonology, pronunciation

Obsah

I.	Úvod.....	7
II.	Teoretická část	9
1	Dvě formy jazyka.....	9
1.1	Fonetika.....	11
1.1.1	Samohlásky	12
1.1.2	Souhlásky	19
1.1	Cizinecký přízvuk	29
1.1.1	Výslovnostní obtíže Čechů ve španělštině	31
III.	Praktická část	35
2	Úvod k praktické části.....	35
1.1	Metoda	35
1.2	Výzkum.....	36
1.2.1	Data poskytnutá rodilými mluvčími.....	36
1.2.2	Poslech nahrávek českých studentů	37
1.3	Porovnání hypotézy s výsledky výzkumu.....	47
1.3.1	Výslovnost španělské verberanty a vibranty	47
1.3.2	Výslovnost španělské okluzivy [d] a její fonetické varianty [ð]	48
1.3.3	Výslovnostní rázy ve španělštině	48
1.4	Závěr výzkumu	48
3	Závěr	50
	Bibliografie	53

I. Úvod

Před začátkem studia španělštiny na Filozofické fakultě v Českých Budějovicích jsem si myslela, že studium cizího jazyka je hlavně o gramatice a slovíčkách. Španělská výslovnost mi vždy přišla jednoduchá, protože španělská výslovnost a česká výslovnost se velmi podobala, až na nějaké výjimky v podobě neexistujících zvuků v českém jazyce. Toto mínění se změnilo hned při první hodině španělské fonetiky. Bylo mi odhaleno hned několik výslovnostních rozdílů, které jsou mezi českým a španělským jazykem. Přestože jsou tyto rozdíly mnohdy malé, jsou velmi důležité pro nás, studenty učící se španělsky, abychom naši výslovnost zdokonalili na úroveň rodilého mluvčího nebo se jí alespoň z části přiblížili. Díky kurzu Úvod do španělské fonetiky a paní docentce Aurové, která kurz vedla, mě fonetika začala více zajímat a začala jsem zjišťovat, že většina studentů učící se španělsky opakuje stále stejné chyby, proto jsem se rozhodla zaměřit se právě na tyto chyby a analyzovat ty nejčastější z nich.

Jelikož fonetika je velmi rozsáhlý obor, bylo potřeba zvolit si fonetické rysy, na které se ve své práci budu zaměřovat. Po rozhovoru s rodilými mluvčími jsem se rozhodla soustředit se na tyto tři chyby, které jsou jedny z nejčastějších chyb u českých mluvčích: správná výslovnost španělské verberanty [r] a španělské vibranty [r], správná výslovnost dentální okluzivy [d] a její fonetické varianty [ð] a v neposlední řadě analýza výslovnostních rázů ve španělštině.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí: části teoretické a části praktické. V teoretické části představeny nejprve dvě formy jazyka a jak se z nich vyvinuly dvě vědy, které jsou základem pro tuto práci, fonetika a věda poněkud mladší, fonologie. Dále je popisován fonetický systém a srovnávat jej s českým fonetickým systémem. Po srovnání těchto dvou systémů je vymezen termín cizinecký přízvuk a s ním spjaté problémy, které představuje španělský fonetický systém pro české studenty. Na základě sekundární bibliografie, uvedené v závěru práce, budou blíže určeny nejčastější chyby českých mluvčích.

Praktická část je zaměřena na výslovnost dvou skupin po třech náhodně vybraných studentech. První skupinou studentů jsou ti, kteří strávili více jak pět měsíců ve Španělsku a druhou skupinu studentů tvoří ti, kteří nikdy ve Španělsku nebyli. Na základě rozhovoru s každým z nich byly následně tyto nahrávky analyzovány, přičemž výzkum se zaměřuje na tyto tři výslovnostní problémy: na výslovnost španělské

verberanty a vibranty, na výslovnost dentální okluzivy [d] a aproximanty [ð] a na výslovnostní rázy. Detailní popis vybrané metody a celého procesu nahrávání a následného analyzování bude zmíněn v praktické části.

II. Teoretická část

1 Dvě formy jazyka

Existuje několik prostředků, které slouží k dorozumívání se v lidské společnosti. Do dorozumívacích prostředků se řadí námožní signalizaci, soustavu matematických značek, dopravní značky a signály atd. Tyto dorozumívací prostředky jsou sice mezinárodní, ale jsou omezeny na okruh specialistů, kteří konkrétním prostředkům rozumějí. Nicméně za nejdůležitější dorozumívací prostředek v lidské společnosti se považuje jazyk. Čechová v tomto ohledu uvádí, že *„jazyk je abstrakce svého druhu, součást lidského vědomí. Řeč je konkretizace jazyka; znalost jazyka se realizuje řečí“* (Čechová, 2011:15). Jazyk je sice omezen pro skupinu lidí, jejichž mateřštinou je tentýž jazyk, či pro skupinu lidí, kteří se jazyk naučili, ale můžeme jeho prostřednictvím vyjádřit různá sdělení od těch nejjednodušších, po ty nejsložitější, která jinými prostředky vyjádřit nelze (Romportl, 1981:5).

Jazyk, který používáme v rámci jednoho státu, je v podstatě stále stejný, jeho forma však může být jiná. Kromě jiných rozvrstvení (oblastního, profesionálního, atd.) má jazyk dvě hlavní formy. K přenosu informací přirozeného jazyka dochází buď formou psanou, nebo formou mluvenou. Historicky vzato je mluvená forma starší a na základě formy mluvené byla odvozena forma psaná. Vývoj ve většině jazyků však vedl k tomu, že se role obrátila ve prospěch psané formy, v níž došlo ke sjednocení v celonárodní spisovný jazyk. Při výuce jazyků, ať už mateřského či cizího, se většinou věnuje pozornost psané formě, přestože velká část uživatelů jazyka používá ve svých projevech spíše mluvenou jazykovou formu. (Romportl, 1981:5). Palková ve své publikaci uvádí, že *„mluvená forma a psaná forma jsou dva systémy, které se úplně nekryjí a navzájem se ovlivňují“* (Palková, 1997:21). Každou z těchto dvou forem se zabývají jiné lingvistické disciplíny.

Fonetika, fonologie a ortografie jsou disciplíny, které se zabývají mluvenou a psanou formou. Fonetika a fonologie jsou vědy, které se zabývají zvukovou stránkou jazyka, jsou velmi úzce spjaté a jedna využívá výsledků druhé. Fonetika je starší než fonologie a vnímáme ji jako vědní disciplínu, která se zabývá *„fyziologickou činností mluvidel, akustickou a artikulační podstatou zvuků“* (Králová-Kullová, 1992:5). To znamená, že zkoumá, jak se tvoří hlásky, jak se již hotové zvuky dostávají k posluchači

a jakým způsobem posluchač vnímá tyto zvuky a vlastnosti jednotlivých zvuků. Minimální jednotkou fonetiky je hláska, která je dále definována dle artikulačních, akustických a fyzikálních vlastností.

Fonologie je věda mladší, která se vyvíjela jako „*reakce lingvistů na nedostatek funkčního přístupu k hodnocení zvukového materiálu jazyka, proto se zaměřuje přednostně na zkoumání systémové podstaty zvukové složky jazykových projevů*“ (Králová-Kullová, 1992:5).

Ve druhé polovině devatenáctého století švýcarský lingvista Ferdinand de Saussure poprvé vyslovil důležitou myšlenku a základní stavební kámen pro celou fonologii, a to, že v jazyce není důležitý vznik hlásek a jejich akustické vlastnosti, ale jejich schopnost rozlišovat jednotlivá slova. Na základě této myšlenky se vymezil pojem foném, minimální jednotka fonologie, která většinou koresponduje s jednou hláskou. Ferdinand de Saussure definoval foném jako „*úhrn akustických vjemů a artikulačních pohybů, je to vzájemně se podmiňující jednotka slyšená i jednotka mluvená. Je to tudíž již jednotka složená, patřící do obou řetězů zároveň*“ (Saussure, 1996:72).

Fonologie vznikla začátkem dvacátého století, kdy již vědcům nestačil pouze přesný popis artikulace hlásek, a tudíž se tato věda obrátila k jazyku jako struktuře a začala studovat jazyk jako „*systém zvukově odlišovacích jednotek a pravidla jejich používání na interindividuální úrovni, a to v celku komunikačního systému*“ (Krčmová, 2009:28). Fonologie se vyčlenila jako věda zásluhou představitelů Pražského lingvistického kroužku, a to zejména jeho zakládajícího člena Nikolaje Sergejeviče Trubeckoje, který sepsal hlavní myšlenky fonologie do svého nedokončeného díla „*Základy fonologie*“.

Fonologie přebírá poznatky zjištěné fonetikou, ale zajímají ji pouze jevy, které souvisejí s tématem a funkcí jednotlivých prvků. Na rozdíl od fonetiky, která sleduje, třídí a hodnotí všechny zvuky, fonologie si všímá pouze zvuků, které mají schopnost odlišovat významy slov. Rozdíl mezi fonetikou a fonologií je dán rozdílem mezi hláskou a fonémem, tedy rozdílem mezi minimálními jednotkami každé lingvistické vědy (Hubáček, 1971:36, 37).

Ortografie, neboli pravopis, je ustálený způsob, kterým zaznamenáváme projevy spisovného jazyka pomocí grafických znaků. Ve své podstatě jde jen o dohodu o způsobu psaní. Některá pravidla se upravují nebo se mohou provést dokonce i zásadní změny. Psaná forma sice souvisí s formou mluvenou, ale také záleží na tom, jakého jazyka se týká. Stejně jako výše zmíněné disciplíny, i tato jazyková disciplína má svou minimální jednotku, grafém. Grafémem může být písmeno, ale i matematický symbol, značka či číslice atp. Grafém je definován jako nejmenší a dále již nedělitelná jednotka psané formy jazyka (Krčmová, 2007).

1.1 Fonetika

Fonetika, která je zmíněna již v předchozím textu, zkoumá vznik, přenos a příjem zvuku. To, jak obecné zkoumání bude, je však dáno jeho cílem. Fonetika při zkoumání uplatňuje dva přístupy. Prvním přístupem při zkoumání ve fonetice je přístup fyzikální neboli akustický. Předmětem zkoumání této fyzikální disciplíny zvané akustika je lidský hlas. Zkoumá se vznik zvuku, který je vytvářen chvěním hlasivek, dále změna zvuku v lidský hlas, a jeho přenos pomocí chvění vzduchových částic. Druhým přístupem, který se uplatňuje při zkoumání ve fonetice, je biologický neboli artikulační přístup. Předmětem zkoumání je poloha mluvidel při vytváření různých hlásek (Hubáček, 1971:8,9).

Kromě rozdělení fonetiky na akustickou a artikulační, můžeme fonetiku rozdělit dle způsobu jejího využití na teoretickou a praktickou. Teoretická fonetika poskytuje důležité informace o logopedii, jazykovědě, nauce o odstraňování vad výslovnosti, ale i například o úpravách pravopisu. Praktická fonetika je důležitým stavebním kamenem pro studium cizích jazyků; je nepostradatelná pro herce, řečníky a zpěváky a vůbec pro všechny lidi, kteří mají povolání, ve kterém je důležité správně vyslovovat. V neposlední řadě se fonetika rozlišuje dle toho, zda zkoumáme zvukový materiál jazyka napříč historickým vývojem či se pouze zaměřuje na jedno časové období, nejčastěji na současnost. V prvním případě jde o fonetiku diachronní, v druhém případě o fonetiku synchronní (Hubáček, 1971:8,9).

Pokud fonetika bere v potaz všechny jazyky a snaží se popisovat zákonitosti platné pro jazyk jako takový, jedná se o fonetiku obecnou. Čermák ve své publikaci říká, že závěry z fonetických výzkumů „jsou základem pro všechny ostatní fonetické

disciplíny“ (Čermák, 2015:11). Fonetika speciální se zaměřuje na výslovnost a zvukové prostředky pouze jednoho jazyka.

Fonetika si pro přepis zvuků vytvořila vlastní grafický systém, fonetickou transkripci. Fonetická transkripce spočívá v tom, že jedné a té samé hlásce odpovídá jeden a ten samý znak a naopak. Pro označení foneticky zapsaného celku se používají hranaté závorky jako například u slova *hablar* [aβlar]. Další způsob pro přepis zvuků je fonologická transkripce, která je definována v publikaci Palkové jako „*způsob přepisu, při němž zaznamenáváme složení jazykových jednotek z elementárních zvukových segmentů na úrovni teoretické jednotky zvané foném*“ (Palková, 1994:37). Fonologický přepis se odlišuje od fonetického přepisu tím, že se označuje šikmými závorkami /.../. Fonetický zápis a jeho co nepřesnější přepis lze vidět na příkladu *hablar*, slovo *hablar* lze vyslovit trojím způsobem [a'βlar / a'βlar / a'βlar]. Výslovnostní rozdíl mezi [r], [r] a [ɾ] však nevede k rozdílu ve významu slova, protože se jedná o varianty téhož fonému /r/. Závisí na mluvčím, kterou variantu si vybere, každý mluvčí většinou volí jednu z variant, která je typická pro jeho dialekt. Fonologický zápis se odlišuje od toho fonetického tím, že se přepisuje základní způsob výslovnosti, viz příklad /a'βlar/. Fonémy jsou tedy abstraktní jednotky jazyka, ale mají schopnost rozlišovat významy slov (Čermák, 2015:146).

Jednoznačně nejrozšířenější fonetickou abecedou je abeceda Mezinárodní fonetické asociace, IPA. Tato abeceda byla vytvořena roku 1886 a postupem času byla rozšiřována a zdokonalována, aby se jejím prostřednictvím dala vyjádřit většina jazyků světa. Ve španělské fonetice se můžeme setkat se španělskou fonetickou abecedou, která se jmenuje ARFE podle časopisu *Revista de Filología Española*. První verze byla vytvořena v roce 1915 a ve starších publikacích se s ní lze setkat, avšak většina španělských lingvistů používá v dnešní době mezinárodní fonetickou abecedu IPA.

1.1.1 Samohlásky

Duběda definuje samohlásky jako vždy „*znělé segmenty, vystupující jako centrální části slabik. Pro jejich existenci je příznačný syntagmatický kontrast se souhláskami, od nichž se odlišují relativně větší otevřeností*“. Ve slabice vynikají svou větší amplitudou a jsou nositelkami základní frekvence vzhledem ke svému

periodickému charakteru (Duběda, 2005:47). Na samohlásky je možné nahlížet z hlediska akustického či z hlediska artikulačního.

Z akustického hlediska je pro samohlásky důležitý pojem formant. Čechová definuje formant jako „zvuky, které vznikají rezonancí v nadhrtanových dutinách. Nejhlubší složka ve spektru nad základním tónem se označuje jako první formant (F_1), následující jako druhý formant (F_2) atd.“ (2011:31). Králová – Kullová ve své publikaci dodává, že „z hlediska akustického se uvedené artikulační poměry projevují v akustickém spektru jako oblast zvýrazněné intenzity, odpovídající rezonancím nadhrtanových dutin v důsledku postavení artikulačních orgánů“ (1992:9).

Na samohlásky lze také nahlížet z artikulačního hlediska. Z artikulačního hlediska je pro samohlásky charakteristické to, že jsou hláskami tónovými, při jejichž výslovnosti je průchod artikulačními orgány maximálně uvolněn, tzn., nestaví se jim do cesty žádná překážka. Jsou tedy typické největší otevřeností artikulačních orgánů, nejvyšší frekvencí vibrace hlasivek, a v důsledku toho i nejvyšší znělostí (Králová – Kullová, 1992:9).

Zavadil – Čermák ve své publikaci uvádějí, že „*pětičlenný vokalický systém je definován dvěma fonologicky relevantními vlastnostmi: horizontálním posunem jazyka a vertikálním posunem jazyka*“ (2010:41). Způsob, jakým posouváme jazyk do jiné polohy, slouží k vytváření různých vokálů a nejlépe je to vidět tehdy, pokud vyslovíme samohlásky *a-e-i* a *a-o-u*. V prvním případě zjistíme, že jazyk se posouvá dopředu a v druhém případě se posouvá dozadu. Tento posun jazyka zároveň ve směru horizontálním a vertikálním vytváří základ klasifikace samohlásek v každém jazyce (Palková, 1997:69).

Posun ve směru horizontálním se dělí na dvě základní protilehlá pásma; přední, kam patří samohlásky *i, e* (v češtině navíc *í, é*) a zadní, kam patří samohlásky *o, u* (v češtině navíc *ó, ú*). Přední samohlásková řada je typická posunem přední části hřbetu jazyka směrem k tvrdému patru, zatímco zadní strana samohlásek je typická zdvižením zadní části hřbetu jazyka směrem k měkkému patru. Mezi přední a zadní řadou leží pásmo středové, kdy jazyk bývá uprostřed dutiny ústní a nedochází k pohybu jazyka ani dopředu ani dozadu a to je typické pro samohlásku *a* (v češtině navíc *á*) (Ashby, 2015:66). Grafické znázornění vokalických fonémů dle těchto kritérií je možno

vidět na následujícím obrázku, kterému se říká Hellwagův trojuhelník (Čermák, 2015:70).¹

<i>Přední</i>	<i>střední</i>	<i>zadní</i>	
i		u	<i>vysoké</i>
e	o		<i>středové</i>
	a		<i>nízké</i>

Dalším kritériem, podle kterého lze rozdělit samohlásky, je labializace. Znamená to, že v tomto případě záleží na velikosti a tvaru retního otvoru. Je možno je tedy dělit na samohlásky zaokrouhlené, při kterých se retní otvor zmenšuje, rty se zaokrouhlují a vyšpulí se dopředu. Do této skupiny spadá české a španělské *o, u*. Druhou skupinou jsou samohlásky nezaokrouhlené, při kterých nedochází k zaokrouhlení a našpulení rtů. Do této skupiny patří české a španělské *a, e, i*.

1.1.1.1 Rozdíly mezi španělštinou a češtinou

Ve španělštině a češtině je pět samohlásek – *a, e, i, o, u*. Jsou nositeli slabičného jádra, a proto mohou vytvářet slabiky či slova. Český a španělský vokalický systém je velmi podobný, co se týče místa artikulace, způsobu artikulace, ale i funkce rtů při výslovnosti jednotlivých samohlásek. Avšak české samohlásky a španělské samohlásky nejsou úplně stejné. Je mezi nimi mnoho rozdílů, které budou popsány v následujících odstavcích:

a) Délka

Největším rozdílem mezi španělskými a českými samohláskami je to, že každá česká samohláska má k sobě pár, který lze rozlišit dle délky. Tudíž české samohlásky je možné rozdělit na krátké a dlouhé. Dlouhé samohlásky jsou v průměru dvakrát tolik dlouhé než ty krátké ve stejné pozici. Dlouhé samohlásky nelze zaměnit za krátké, protože jsou fonologicky relevantní, což znamená, že jejich

---

¹ V dnešní době se používá spíše čtyřúhelník, který zavedl D. Jones. Palková jej definuje jako „abstraktní model, na jehož pozadí lze popsat systém každého jazyka“ (1997:71). Liší se od Hellwagova trojuhelníku tím, že disponuje větším počtem stupňů „zavřenosti“.

záměnou se může změnit význam slova (Palková, 1991:26). Příklady ukazují, že tento fonetický rys českých samohlásek je stěžejní pro rozlišení významu jednotlivých slov: drahá (*querida*) – dráha (*vía*), pata (*talón*) – pátá (*quinta*), světlá (adj. *clara*) – světla (*lucis*). Ve španělštině délka samohlásek není relevantním rysem. K vyslovení španělských vokálů je obecně potřeba různě dlouhý čas a záleží i na tom, v jakém kontextu se jednotlivé vokály nacházejí. Existují samohlásky, které jsou relativně dlouhé, ale i samohlásky, které jsou relativně krátké. Nicméně i ta nejdelší španělská samohláska je stále kratší než jakákoliv česká samohláska (Čermák, 2015:77).

b) Kombinace

Jak v češtině, tak ve španělštině existují diftongy. Španělský výslovnostní systém má tu zajímavost, že v textu mohou stát vedle sebe až čtyři samohlásky (Bartoš, 1999:27). Tyto samohlásky se nazývají neslabičné a dělí se na polosamohlásky a polosouhlásky. Nejčastějším složením španělských samohlásek je ve formě diftongů neboli dvojhlásek, ale mohou se vyskytovat i triftongy, trojhlásky. Výslovnost pak záleží na tom, zda se spojí dvě silné (a, e, o), dvě slabé (u, i) či jedna silná a jedna slabá samohláska. Králová – Kullová (1992:15) ve své publikaci konstatuje, že ve španělštině se vymezuje osm klesavých diftongů a 6 stoupavých diftongů. Co se týče triftongů, existují čtyři trojhlásky. Čermák uvádí, že „*první samohláska je vždy vysoká (/i/, /u/) a nepřízvučná, druhá je nevysoká /e/, /o/, /a/ a třetí je opět vysoká /i/, /u/ a nepřízvučná*“ (Čermák, 2015:83). Kromě toho mohou ve španělštině vznikat dvojhlásky či trojhlásky spojením samohlásek na švech slov, například ve větě: *Fue un rollo* – /fweun/.

V češtině jsou pouze tři dvojhlásky, kdy jeden vokál tvoří jádro a druhý je označován jako polovokál, například v diftongu /ou/, kdy /o/ je vrchol dvojhlásky a /u/ je kratší polovokál než české /u/. Pokud se vrchol nachází na počátku dvojhlásky, hovoří se o diftongu klesavém, pokud se vrchol nachází na konci dvojhlásky, hovoří se o diftongu stoupavém. V češtině se vyskytují pouze diftongy klesavé, protože u všech třech diftongů *au*, *ou*, *eu* je druhá část tvořena samohláskou /u/.

Co se týče triftongů, ve španělštině existují čtyři základní trojhlásky. Podle Čermáka „*první samohláska je vždy vysoká (/i/, /u/) a nepřízvučná, druhá je*

nevysoká /e/, /o/, /a/ a třetí je opět vysoká /i/, /u/ a nepřízvučná“ (Čermák, 2015:83). V češtině žádné trojhlásky neexistují. V následující tabulce je znázorněno rozdělení španělských klesavých a stoupavých diftongů a triftongů.

DVOJHLÁSKY				TROJHLÁSKY ²	
Stoupavé		Klesavé			
ia	<i>demasiado</i>	ai	<i>paisaje</i>	iei	<i>lidiéis</i>
ie	<i>cielo</i>	ei	<i>reina</i>	uai	<i>continuáis</i>
io	<i>gracioso</i>	oi	<i>boina</i>	uei	<i>buey</i>
iu	<i>ciudad</i>	au	<i>pauta</i>		
ua	<i>cuando</i>	eu	<i>feudo</i>		
ue	<i>punte</i>	ou	<i>Salou</i>		
uo	<i>menguó</i>				
ui	<i>Ruido</i>				

c) Tvoření slabik

Další rozdílností je ve tvoření slabik či celých slov. Zatímco ve španělštině se mohou tvořit slabiky a slova pouze za pomoci jednotlivých samohlásek, v češtině můžou být jednotlivé slabiky tvořeny slabikotvornými likvidy *l* a *r*. Například ve slově *čtvrtek* (*jueves*), anebo ve slovech, která jsou kompletně tvořena souhláskami jako ve slovech *krk* (*cuello*) nebo *vlk* (*lobo*).

d) Odlišná spektra formantů

Otevřenost samohlásek je dalším rozdílem mezi češtinou a španělštinou. Tento rozdíl není stěžejní, každopádně každý český mluvčí, který chce mít bezchybnou výslovnost, by měl mít tuto rozdílnost na paměti. Ve španělštině jsou samohlásky obecně více zavřené než v češtině. Španělské *a* a *o* se liší v místě tvoření, tvoří se víc vzadu než ty české, a španělské *e* se vyslovuje více vpředu (Čechová, 2013:104).

Při porovnání jednotlivých frekvenčních hodnot prvních dvou formantů v češtině a španělštině, lze dojít k závěru, že se liší. Přestože jde o průměrnou

² Základní španělské trojhlásky jsou tyto tři, které jsou uvedené v tabulce, nicméně v některých slovech se můžou vyskytovat další, jako například *iau* ve slově *Chiautla*, *ioi* ve slově *dioico* a *uau* ve slově *guaucho* (Čermák, 2015:83).

hodnotu a skutečná podoba se v závislosti na různých faktorech může měnit, vzájemné vztahy jsou stálé. V následujících tabulkách je možné vidět průměrné hodnoty (udávané v hertzech) španělských formantů a českých formantů.

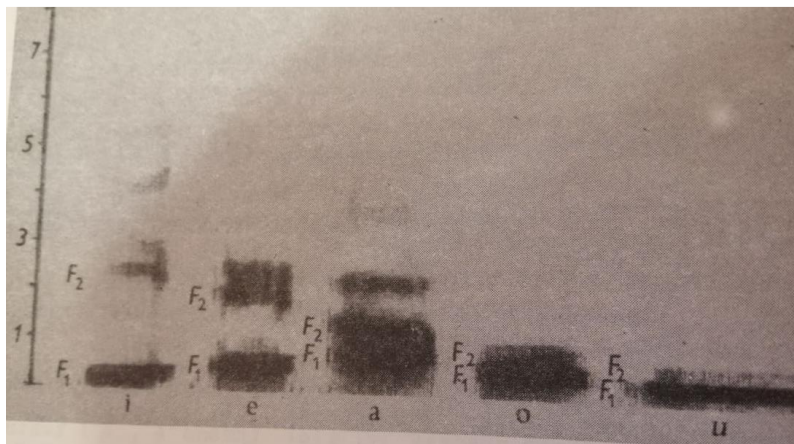
(1) Průměrné hodnoty španělských formantů (Čermák, 2016, 44)

	[i]	[e]	[a]	[o]	[u]
F₁	298	465	753	455	283
F₂	2188	1780	1260	910	865

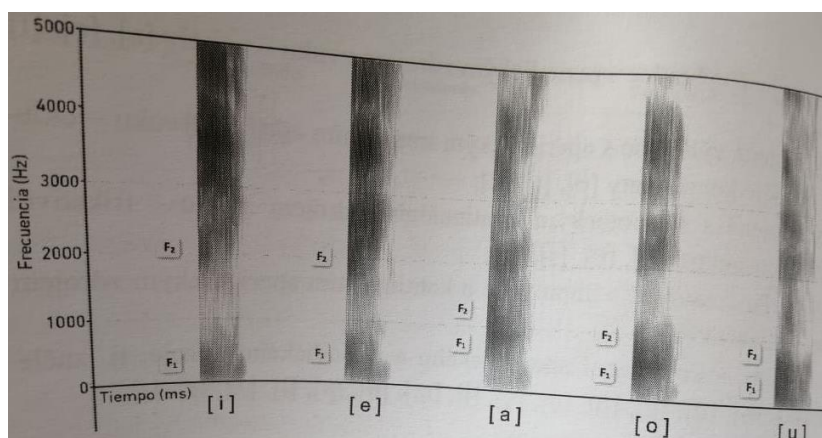
(2) Průměrné hodnoty českých formantů (Skarnitzl – Volín, 2012:7-11)

	[i]	[e]	[a]	[o]	[u]
F₁	415	566	649	458	359
F₂	1943	1519	1286	1055	937

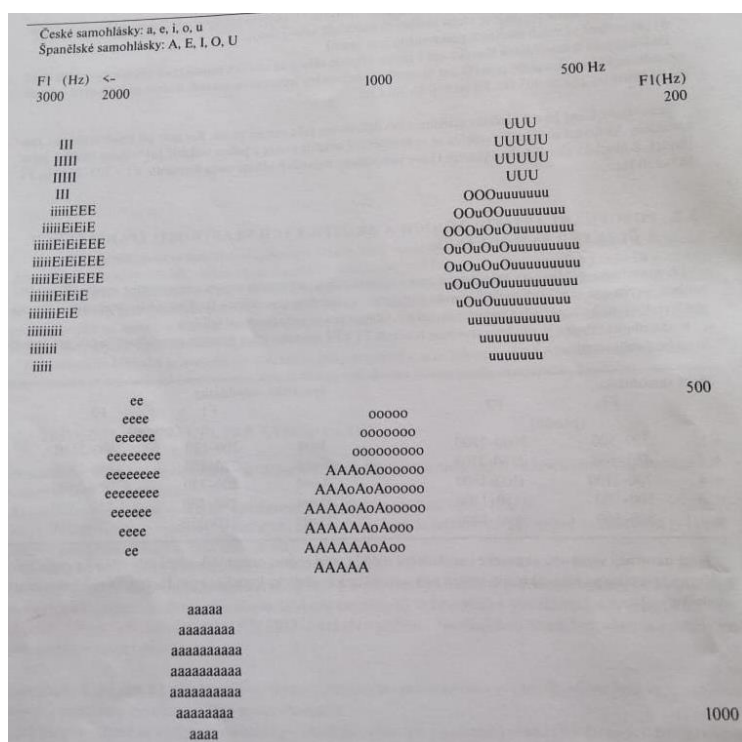
(3) Grafické zobrazení českých formantů (Romportl, 1981:52)

(4) Grafické zobrazení španělských formantů (Čermák, 2015:38)

(5) Schématické zobrazení rozptylových polí španělských a českých samohlásek (Králová – Kullová, 1998:12)

Na tomto schématickém zobrazení lze vidět, že A-ové samohlásky, přestože ve španělštině jsou nejotevřenější, nedosahují otevřenosti českého [a] a spíše se přibližují českému [o]. Lze tedy říci, že španělská [a] je poněkud zavřenější a velárnější. Králová ve své publikaci konstatuje, že

„E-ové samohlásky jsou, bez ohledu na případné rozdíly v otevřenosti, obecně uzavřenější a poněkud palatálnější než české [e]. Co se do otevřenosti / zavřenosti týče, odpovídají přibližně českému [i], jsou však o něco méně palatální. O-ové samohlásky

jsou výrazně zavřenější a zčásti i velárnější než české [o], do do otevřenosti a zavřenosti odpovídají přibližně českému [u], jsou však o něco méně palatální. I-obé samohlásky jsou podstatně zavřenější než české [i] a u-ové samohlásky jsou podstatně zavřenější než české [u],“ (1998:12).

1.1.2 Souhlásky

Duběda ve své publikaci uvádí, že „*souhlásky jsou segmenty kladené do artikulační, akustické i systémové opozice se samohláskami*“ (2005:65). Obecně lze konstatovat, že při produkci souhlásek dochází v dutinách nad hrtanem k vytvoření překážky výdechovému proudu, tudíž výdechový proud naráží při svém postupu na překážku. Překážka, která je postavena výdechovému proudu do cesty, může být částečná nebo úplná. Když vzduch narazí na překážku, je to pohyb nepravidelný a velmi krátký, a proto vzniká třecí šum nebo tónošum, který je pro souhlásky charakteristickým akustickým rysem. Kvalita tohoto tónu závisí nejen na místě, kde byla překážka vytvořena, ale i na druhu překážky (Čermák, 2015:68).

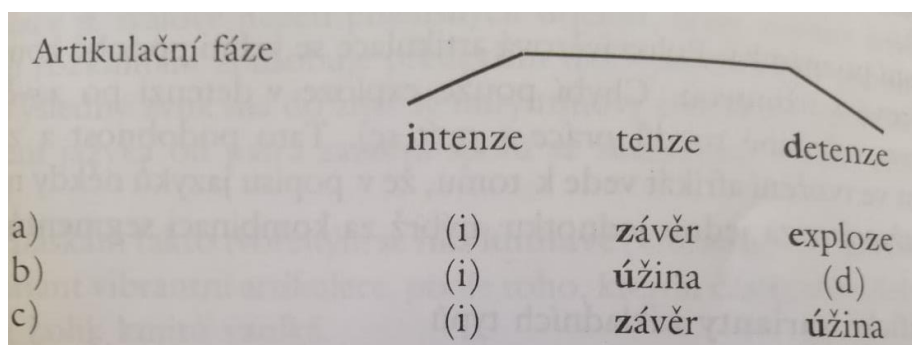
Souhlásky se v rámci slabiky připojují k samohlásce a kontrastují svou nižší amplitudou. Nicméně hranice mezi samohláskou a souhláskou není úplně vždy viditelná. Důkazem toho je například existence slabikotvorných souhlásek v češtině (Duběda, 2005:65).

Stejně jako ve španělštině, i v češtině se souhlásky rozdělují podle několika kritérií. Základní čtyři kritéria jsou dle způsobu tvoření, dle místa artikulace, dle znělosti a dle nosovosti (Romportl, 1981:65).

1.1.2.1 Dělení souhlásek dle způsobu artikulace

Při dělení souhlásek podle způsobu artikulace se zohledňuje, jakým způsobem je překonávána překážka, která je vystavena výdechovému proudu. U této překážky lze rozlišit tři fáze: intenzi, tenzi a detenzi. Při intenzi dochází k tomu, že se hlasivky připraví na přicházející hlásku tím, že změní své artikulační postavení. Poté dojde k tenzi, kdy se mluvidla nastaví do takové polohy, která je charakteristická pro danou souhlásku. Při poslední fázi, detenzi, se mluvidla připravují na další hlásku nebo se dají do klidové polohy. Palková (2005:73) ve své publikaci znázorňuje všechny tyto tři fáze do následujícího obrázku:

(6) Znázornění tří artikulačních fází (Palková, 2005:73)

Tento obrázek slouží k usnadnění popisu a je jen schematický; ne vždy jsou realizovány všechny tři fáze, protože krajní fáze sousedících hlásek přecházejí jedna v druhou, nebo naopak okamžik tenze nemusí být realizován atd. (Palková, 2005:73). Nicméně základní rozdíl ve způsobu artikulace spočívá v tom, jak těsně jsou sevřená mluvidla a jak prudce se překážka ruší. Z tohoto hlediska je možné rozlišit tři základní typy tvoření souhlásek.

Prvním typem je tvoření závěrové, které je znázorněno v tabulce Palkové (2005:73) příkladem a). V tomto případě artikulační orgány uzavrou výdechovému proudu na okamžik úplně cestu a vytvoří pevný závěr. V detenzi dochází k výbuchu, explozi, nahromaděného vzduchu. Z hlediska trvání nelze tyto hlásky nijak prodlužovat (Palková, 2005:73).

Dalším typem je tvoření úžinové neboli okluzivy, explozivy. Palková znázorňuje druhý typ příkladem b). Artikulační orgány se k sobě přiblíží, ale neuzavrou se úplně. Vytvoří mezi sebou úžinu, kterou vzduch proniká a vytváří se tak třecí šum, který je podstatou hlásky. Během detenze se průchod opět uvolní a zvuk zaniká. Na rozdíl od závěrových souhlásek lze úžinové souhlásky prodlužovat, mohou tedy mít různou délku. Hlásky, které vznikají tímto způsobem, se nazývají úžinové neboli frikativy (Palková, 2005:73).

Posledním typem je tvoření polozávěrové, což je kombinace dvou předchozích typů. V intenzi se cesta výdechovému proudu opět někde na okamžik zcela uzavře, v detenzi přejde povolením svalové sevření v úžinu, která se postupně začíná otevírat. Tyto hlásky se nazývají afrikáty, které jsou typické krátkou pauzou jako u exploziv a

následným třecím šumem podobnému frikativám (Palková, 2005:73). Ashby se v těchto ohledech shoduje s Palkovou a své publikaci dodává, že při prvním a druhém typu tvoření souhlásek dochází ke zvýšení tlaku a takto artikulované souhlásky se nazývají obstruenty, kam se zahrnují explozivy, frikativy a afrikáty. U třetího typu tlak nestoupá a souhlásky se nazývají sonory, k nimž patří aproximanty, nazály, vibranty a verbanty. Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami souhlásek je velmi důležitý jak foneticky, tak fonologicky. Jako první příklad lze uvést to, že „*vzhledem ke zvýšenému tlaku během artikulace není snadné udržet fonaci delší dobu. Proto lze v některých kontextech u obstruentů pozorovat ztrátu znělosti. Sonor se naopak toto omezení většinou netýká*“ (Ashby, 2015:52). Duběda a Ashby pak na základě těchto základních typů rozlišují specifické varianty:

a) okluzivy (Duběda používá výraz explozivy),

jsou charakterizovány úplným přerušением výdechového proudu na moment kvůli překážce artikulačních orgánů. Poté proud prudce vyrazí, a proto se tyto souhlásky nazývají okluzivy. Vytvářejí jakousi explozi po překonání překážky. Pokud je výdechovému proudu uzavřena cesta do dutiny ústní, vzduch proudí do dutiny nosní a v tomto případě se jedná o okluzivy nosové neboli nazály dle Goméze Torrega (1997:386) a Bartoše (1999:38).

b) frikativy,

jsou též varianty okluziv, nicméně se od sebe liší tím, že štěrbina se neuzavírá zcela úplně, ale vytvoří se zde úžina, kterou prochází výdechový proud a dochází zde ke tření.

c) vibranty,

jsou typické více krátkými přerušeními výdechového proudu v důsledku dotyku špičky jazyka a zubodásňových výběžků.

d) verbanty,

jsou takové souhlásky, u kterých dochází pouze k jednomu přerušení výdechového proudu v důsledku dotyku špičky jazyka a zubodásňových výběžků.

e) aproximanty,

podobají se frikativám, protože se artikulují bez úplného závěru, ale na rozdíl od frikativ se řadí mezi sonory, protože se artikulují s úžinou. Aproximanty se dále podle Ashbyho mohou dělit na centrální a laterální. U laterálních

aproximantů uniká výdechový proud po obou stranách jazyka. U centrálních aproximantů je charakteristický volný průchod ve střední rovině dutiny ústní, například české palatální [j] ve slově *jablko*.

f) afrikáty

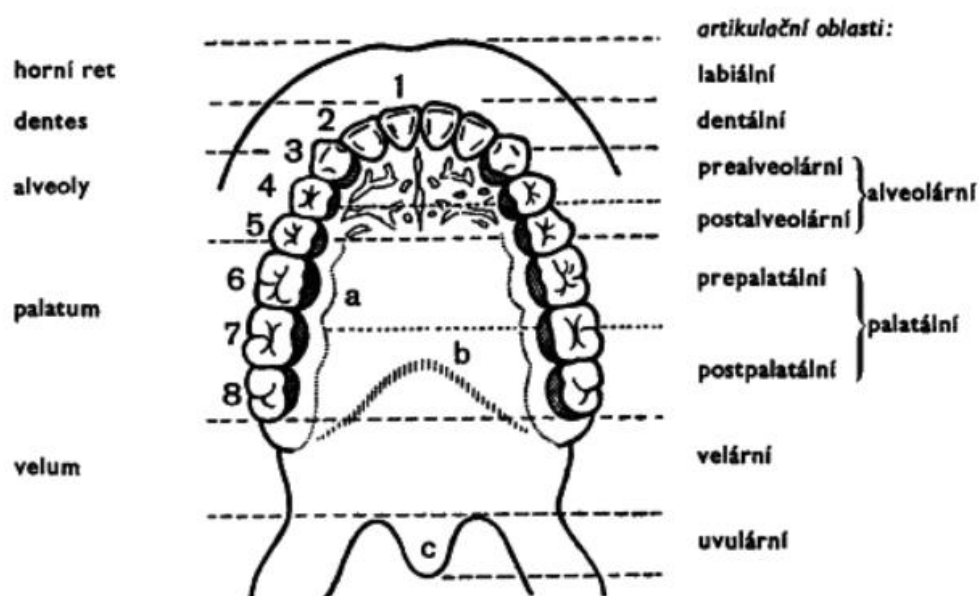
jsou kombinací frikativ a okluziv, kdy se spojuje úplné uzavření typické pro okluzivy a tření typické pro frikativy. Oba tyto úkony, jak závěr, tak tření, jsou realizovány na stejném místě artikulace (Čermák, 2015:57).

1.1.2.2 Dělení souhlásek dle místa artikulace

Dalším způsobem, jak je možné souhlásky rozdělit, je podle toho, na kterém místě vytváří aktivní artikulační orgán překážku. Zásadou překážky dojde na okamžik buď k úplnému uzavření aktivního artikulačního orgánu a výdechový proud narazí na překážku, nebo vznikne různě široká úžina, kdy se aktivní artikulační orgán přiblíží k jinému aktivnímu či pasivnímu orgánu a dojde tak ke zúžení cesty výdechového proudu. Pokud se rozdělují souhlásky podle místa artikulace, zohledňují se dva faktory: na jakém místě dochází k artikulaci a který artikulační orgán je aktivní a který je pasivní. Aktivními orgány jsou horní a dolní rty, špička, hřbet a kořen jazyka, dolní čelist, měkké patro a hlasivky. Pasivní orgány jsou zuby, horní čelist, alveoly a tvrdé patro.

Dle Ashbyho existují tato místa artikulace: **bilabiální** – překážku tvoří oba dva rty, **labiodentální** – překážka je vytvořena dolním rtem a horními řezáky, **dentální** – překážka je vytvářena špičkou jazyka, která se opírá o vnitřní stranu horních řezáků, **alveolární** – špička jazyka, někdy také přední část hřbetu jazyka je pasivním orgánem na výběžku alveol, **palatální** – aktivním orgánem je jazyk a pasivním orgánem je tvrdé patro, **velární** – pasivním orgánem není tvrdé patro nýbrž měkké patro, dále ještě existuje uvulární, faryngální, retroflexivní a glotální artikulační místo, které se ale ve španělštině buď vůbec nevyskytují nebo se vyskytují pouze v regionálních variantách. Na obrázku lze vidět všechna místa artikulace.

(7) Fonetické dělení patra (Krčmová, 2009)

1.1.2.3 Rozdíly v souhláskovém systému v češtině a španělštině

Češi mají velkou výhodu v tom, že díky fonetickému repertoáru v češtině jim nečiní potíže vyslovovat španělská slova. Nicméně španělština má devatenáct fonémů a třicet šest fonetických realizací, oproti tomu čeština má dvacet šest fonémů, ale pouze třicet jedna fonetických realizací. Čeští mluvčí si z tohoto důvodu vůbec nemusí být vědomi nějakých jiných variant jednoho a toho samého španělského fonému v různých umístěních. A právě fonetika vysvětluje, kdy a proč se výslovnost jedné a též souhlásky mění v závislosti na prostředí dalších hlásek. Tato kapitola popisuje největší rozdílnosti v souhláskovém systému, a to z hlediska místa artikulace a z hlediska způsobu artikulace.

1.1.2.3.1 Rozdíly v místě artikulace

Pokud se porovnávají souhlásky dle místa tvoření, lze dojít k závěru, že existují menší či větší rozdíly mezi těmito dvěma skupinami souhlásek. Výsledky srovnání na základě místa artikulace jsou rozčleněny do bodů pro větší přehlednost. Jana Králová-Kullová (1992:33) upozorňuje na tyto rozdíly:

a) Výslovnost [t] a [d]

[t] a [d] jsou ve španělštině dentálními hláskami. Překážka je vytvářena špičkou jazyka, která se opírá o vnitřní stranu horních řezáků., a tudíž jejich výslovnost je posunuta více dopředu, než je to u výslovnosti českých hlásek, které jsou

alveolární. Výslovnost alveolárních hlásek je vytvářena špičkou jazyka, někdy také přední část hřbetu jazyka je pasivním orgánem na výběžku alveol, tudíž výslovnost českého [t] a [d] je více vzadu.

b) Výslovnost hlásky s

Ve španělštině existuje více variant výslovnosti španělského [s]. Je důležité rozlišovat, zda se na daném území vyskytuje tzv. rozlišující a nerozlišující systém. Rozlišující systém je typický pro celý sever Španělska a střed Španělska a dochází k rozlišení apikoalveolární frikativy [s], která svou výslovností může být přirovnána k českému [š] bez labializace, a interdentaly [θ]. Čermák popisuje, že při výslovnosti apikoalveolárního [s] je

„jazyk vyklenut konkávně, jeho hrot se zdvihá k alveolám, středem jazyka se podélně vytváří úzký průchod pro výdechový proud. Rty jsou sice staženy, ale před jazykem je přesto větší dutina, takže základní zvuk je hlubší. Přibližně ho lze přirovnat k českému [š] bez labializace, percepčně je od něj přesto jasně odlišitelný“ (2015:119).

V rámci nerozlišujícího systému se výslovnost sykavky přikloní buď k interdentalní výslovnosti (*ceceo*), nebo k apikoalveolární (*seseo*). Jev *seseo* lze nalézt na většině území španělské Ameriky, kde se interdentalní výslovnost [θ] zaměňuje za predorsoalveolární [s]. Důsledkem použití jevu *seseo* vznikají řady homofónů³. Čermák popisuje, že při výslovnosti predorsodentalního [s]:

„část hřbetu jazyka se přiblíží k alveolám, jazyk je vyklenut konvexně, hrot se opírá o vnitřní stranu dolních řazáků. Úžina vzniká mezi přední stranou hřbetu jazyka a horními zuby. Dutina před jazykem je malá, základní zvuk je poměrně vysoký. Pro vyslovení je třeba menšího artikulačního úsilí než při výslovnosti apikoalveolárního [s]“ (2015:120).

U španělského „s“ dochází také k různým stupňům oslabování na konci slabik. Španělské „s“ se může vyslovovat buď oslabeně na konci slabik před okluzívou, nebo se vyslovuje aspirovaně, tzn. jako [h], například ve slově *mismo* [ˈmih.mo] či [ˈmi^h.mo]. Dalším oslabením je asimilace španělského s k souhlásce, která

---

³ Slova, která se stejně vyslovují

následuje, například ve slově *asco* [ak.ko], anebo se písmeno *s* vůbec, například ve slově nevyslovuje *los vasos* [lo'βaso].

c) Nepřítomnost některých hlásek v českém jazyce

V českém spisovném jazyce neexistují varianty [θ], [ð], [ɬ], [ɳ], [β], [ɣ] a dentální [ɲ].

d) České a španělské alveoláry

V češtině se odlišují přední a zadní alveoláry, které vznikají tak, že přední část hřbetu jazyka je pasivním orgánem na výběžku alveol. Lze je ještě dále rozdělit podle toho, zda vznikají v přední části, přední alveoláry, *t, d, n, s, z, c, l, r, ř* či zadní alveoláry, kam řadíme české *š, ř, č*. Španělská afrikáta [tʃ] se vyslovuje tak, že hrot jazyka je obvykle v rovině mezi horními a dolními řezáky, přední částí hřbetu se vytvoří krátký závěr na přední straně tvrdého patra a tento závěr postupně přechází v úžinu. Nicméně frikativní složka českého *č* je delší než frikativní složka španělského [tʃ] (Čermák, 2015:128).

e) Palatály

V češtině jsou palatály obohaceny o dvě palatální explozivní [tʰ] a [dʰ], chybí však palatální laterála [ɲ]. Při výslovnosti španělských palatál je aktivním orgánem jazyk a pasivním orgánem je tvrdé patro. Španělské hlásky řadí do palatál navíc [ɲ], [ʎ] a [j]. Výslovnostní segment [ʎ] se ve španělském hispanofonním světě vyskytuje pouze v minoritním rozlišujícím subsystému. Jazyk se hřbetem tiskne k tvrdému patru a hrotem jazyka se opírá o dolní řezáky (Čermák, 2015:124).

Pokud se nerozlišuje výslovnost mezi [ʎ] a [j], což se nerozlišuje ve většině míst hispanofonního světa, tento jev se nazývá *yeísmo*. V tomto případě nedochází k závěru centrální oblasti díky pozici jazyka, který není v kontaktu ani s přední, ani se střední částí patra, takže výdechový proud proudí středem, což je typické pro hlásku [j]⁴.

---

⁴ Čermák ve své publikaci uvádí, že vedle nejčastějšího řešení v podobě znělé palatální frikativy [j] můžeme najít i jiná řešení. Tím dalším nejčastějším řešením je znělá prepalatální frikativa [ʝ]. Tento jev se česky nazývá *žeísmo* a můžeme se s ním setkat zejména v Buenos Aires, Uruguayi, Patagonii atd.

(8) Zobrazení hispanofonního světa a jevu *yeísmo*⁵

f) Výslovnost hlásky *l*

U laterál je překážka vytvořena jazykem uprostřed dutiny ústní a výdechový proud uniká po obou stranách jazyka. Výslovnost *l* ve španělštině a češtině je velmi podobná, nicméně výslovnost španělského *l* se liší tím, že jazyk více přilehá ke tvrdému patru a je akusticky napjatější a měkčí než u českého *l*.

1.1.2.3.2 Rozdíly ve způsobu artikulace

Jak bylo již zmíněno v předchozích odstavcích, při vzniku souhlásek se vytváří překážka na různých artikulačních místech a působením různých artikulačních orgánů.

a) Okluzivy

Ve španělštině i v češtině se do okluziv řadí tři znělé [b], [d], [g] a tři neznělé [p], [t], [k] okluzivy. V češtině se nachází ve skupině okluziv [c] (cihla) a dále sem patří i palatální okluzivy /c/ (*tíha*) a /ɟ/ (*děti*).

⁵https://es.wikipedia.org/wiki/Ye%C3%ADsmo#/media/File:Ye%C3%ADsmo_idioma_espa%C3%B1ol.png

Tyto všechny zmíněné souhlásky jsou okluzivy orální. Pokud průchod do dutiny ústní zůstává uzavřen, jedná se o okluzivy nosové a do nich se řadí španělské i české [m], [n] a [ɲ].

b) Frikativy

Do frikativ se řadí pět českých znělých fonémů: [f], [z], [ž], [j] a laryngální frikativa [h], kterou ve španělštině neexistuje, a dále čtyři neznělé [v], [s], [š], [ch]. Ve španělských frikativách se nacházejí poziční varianty [β], [ð], [ɣ], dále interdentalu [θ] a systémové frikativy [j], [s], [x]. V některých publikacích (Čermák, Bartoš) lze nalézt popis poziční varianty [ɣ], [β], [ð] ve samostatné skupině aproximant.

c) Laterály

Jak v češtině, tak ve španělštině se zahrnuje do skupiny laterální hlásku *l* a její poziční varianty ve španělštině. Do španělských laterál se ještě dále řadí [ʎ], což je foném označující španělskou hlásku *ll*.

d) Vibranty

V češtině se zde nachází [r] a hláska *ř*⁶, ve španělštině jednokmitové [r] a vícekmitové [r]. Čermák však ve své publikaci (2015:58) tvrdí, že pokud se mluví o vibrantnosti, logicky se odkazuje na více než jeden kmit, tím pádem se nemůže řadit [r] mezi vibranty, protože zde nenastává žádná vibrace. Proto už se spíše tvoří dvě skupiny: verberanty – kam se řadí české [r] a španělské [r] a vibranty – kam se řadí české *ř* a španělské [r].

e) Afrikáty

Zatímco v češtině existují celkem čtyři afrikáty – dvě domácí [tʃ] (*pec*) a [tʃʃ] (*pečě*) a dvě v přejatých slovech [dʒ] (*Jack*) a [dʒ] (*Dzurinda*), španělština disponuje pouze jednou afrikátou [tʃ] (*checo*) systémovou a jednou afrikátou – poziční variantou [tʃʃ] na začátku rytmické skupiny a po –n.

---

⁶ Česká hláska *ř* je velmi unikátní a doposud pro ni nebylo stanoveno fonetické značení (Krčmová, 2008:12)

(9) Zobrazení českých a španělských fonetických symbolů ve fonetické abecedě

IPA

THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET (revised to 2018)

CONSONANTS (PULMONIC) © 2018 IPA

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b		t d			ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
Nasal	m	ɱ	n			ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Trill	ʙ		r						ʀ		
Tap or Flap		ⱱ	ɾ			ɽ					
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Lateral fricative			ɬ ɮ								
Approximant		ʋ	ɹ			ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant			l			ɭ	ʎ	ʟ			

Symbols to the right in a cell are voiced, to the left are voiceless. Shaded areas denote articulations judged impossible.

Fonetické symboly označené oranžově jsou společné pro oba jazyky, češtinu a španělštinu. Symboly označené červeně označují španělské výslovnostní varianty neboli alofony, nicméně není to kompletní popis všech alofónů, protože každý španělský dialekt může mít fonémy, které nejsou zahrnuty v této tabulce. Symboly označené modře se vyskytují pouze ve španělštině a symboly označené zeleně se vyskytují pouze v češtině.

1.1.2.3.3 Ostatní rozdíly

a) Srovnání souhláskových a samohláskových spojení

V souhláskovém spojení se výrazně liší projevy asimilace, které jsou v češtině základním typem spodoby znělosti, avšak ve španělštině je její působení zanedbatelné, protože se může vyskytovat pouze u alveolární frikativy [s]. Asimilační projevy se tedy ve španělštině týkají hlavně místa artikulace, a to zejména nazál. Ve španělštině je mnohem větší výskyt asimilace regresivní (Králová, 19998:28).

b) Rozdíl ve hranici rytmického celku

Rytmické celky se dají definovat jako sekvence souvislého projevu, které se určují podle svých hranic či na základě jejich vrcholů. S rytmickými celky souvisí výskyt rázu, který se ve španělštině vyskytuje pouze na začátku slov po pauze, ale v češtině nacházíme ráz vždy na začátku slova či spojení (např. předložka + substantivum) uvnitř rytmického celku. Rytmické celky a rázy jsou

úzce spjaty s přízvukem, který je důležitý pro svou kontrastivní funkci, což znamená, že v rámci rytmických celků se realizují zcela úplně jen některé slovní přízvuky a ostatní přízvuky jsou oslabeny. Čeština má na rozdíl od španělštiny pevně daný přízvuk, který signalizuje začátek slova. Naopak španělština má přízvuk volný a jeho hlavní funkce je distinktivní a kontrastivní, například ve slově *tu – tú* pro odlišení přivlastňovacího od osobního zájmena, nebo ve slovech *célebre, celebre, celebré*.

c) Intonace

Dalším rozdílem, který lze pozorovat mezi češtinou a španělštinou, je použití různých typů intonace. Ve španělštině i v češtině se používá klesavý melodém ve výpovědích oznamovacích a otázkách doplňovacích a se zvýrazněnými tónovými intervaly jej využíváme ve větách rozkazovacích, popřípadě zvolacích. Nicméně ve španělštině se používá stoupané intonace v otázkách a označuje to určitou zdvořilost, například ve větě: *¿Me pones un café?* Španělé obecně neříkají „prosím“ či „děkuji“ jako Češi říkají v češtině, ale vyjádří to intonací otázky.

1.2 Cizinecký přízvuk

Cizinecký přízvuk se v posledních letech stal předmětem studia v několika oborech, protože při jeho popisu jsou důležité poznatky ze všech disciplín. S cizineckým přízvukem se pojí různé disciplíny jako fonetika, didaktika cizích jazyků, psychologie, sociologie a sociolingvistika (Černíková – Čermák, 2016:78).

Bylo provedeno již několik výzkumů na téma cizineckého přízvuku a je dokázané, že nerodilý mluvčí se snaží co nejvíce přiblížit výslovnosti rodilého mluvčího a to hned z několika důvodů. Jedním z důvodů je fakt (jak potvrzují výzkumy, viz např. Oppenheimer, 2008; Lev-Ariová – Keysar, 2010), že cizinecký přízvuk má vliv na to, jakým způsobem bude mluvčí rodilým mluvčím přijat a hodnocen. Objevují se tvrzení, že rodilí mluvčí mají díky cizineckému přízvuku předsudky vůči mluvčím, někdy se hovoří dokonce o diskriminaci.

Každopádně podle studie (Lev-Ariová – Keysar, 2010:1093) zásadní roli hraje právě těžší dekodování řeči, která je zatížena cizineckým přízvukem. Lidé obecně mají

větší problémy s porozuměním lidem, kteří nemluví plynule, než lidem, kteří mluví plynule a mnohem rychleji. Pokud má mluvčí cizinecký přízvuk, mnohdy je to spjata spíše s nevýhodami než s výhodami, proto se každý snaží o co největší přiblížení se k výslovnosti rodilého mluvčího, protože právě bezchybná výslovnost je spjata s akceptací prostředím, cizím státem. Nicméně pokud se bude nerodilý mluvčí dorozumívat s nerodilým mluvčím, vnímání cizineckého přízvuku je odlišné. Tito dva mluvčí se budou snažit spíše si porozumět a cizinecký přízvuk bude mít v tomto případě spíše výhody, např. budou se dopouštět podobných výslovnostních chyb, tím pádem si budou lépe rozumět a nebudou se před sebou stydět (Černíková – Čermák, 2016:79).

Španělština má několik dialektů a výslovnostních variant, tudíž nelze označit pouze jednu z nich za tu správnou, protože každá z nich je jedinečná, ať už se jedná o andaluský dialekt, při kterém se vypouštějí všechna frikativní [d] uprostřed a na konci rytmických celků či apikovelární [s], které se na konci slov většinou nevyslovují, nebo typický argentinský přízvuk, kde pro změnu vyslovují hlásku /ll/ jako [t̪ s], přestože ve Španělsku se vyslovuje jako palatální [jɲ]. Každý mluvčí většinou přilne k přízvuku, kterému je vystaven po dobu osvojování cizího jazyka, v našem případě španělštiny.

Nicméně cílem osvojení fonetické podoby cizího jazyka člověkem, který se tento jazyk učí, je hlavně to, aby mu rodilí mluvčí rozuměli a on dokázal komunikovat a přijímat informace bez obtíží. Jak bylo již zmíněno v předešlém odstavci, ve Španělsku je uznáváno více výslovnostních norem, což činí fonologický systém nejednotným. Studentovi nestačí pouze umět rozlišovat jednotlivé fonémy či je dobře vyslovit, ale je potřeba, aby je uměl použít i v souvislé řeči a byl si vědom rozmanitosti a proměnlivosti jednotlivých hlásek v závislosti na fonetickém prostředí.

Je velmi těžké definovat vlastnosti cizineckého, v našem případě českého, přízvuku, jelikož každý mluvčí je jedinečný a může dělat chyby, kterých se ostatní mluvčí nedopouštějí. Přesto lze definovat základní chyby, kterých se dopouští většina mluvčích, na základě porovnání obou jazyků a jejich fonetických specifik. Mnozí se dopouští té chyby, že hledají hlásky ve svém rodném jazyce, o kterých se domnívají, že jsou té hláске v cizím jazyce nejvíc podobné, a promítají výslovnost jednotlivých hlásek mateřského jazyka do fonologického systému cizího jazyka (Duběda, 2005:142). Nicméně výslovnost je jedním z prvků výuky, který bývá velmi často zanedbáván, a

proto je tak pro mnoho českých studentů těžké odbourat své výslovnostní chyby (Černíková – Čermák, 2016:79).

Češi učící se španělštinu mají výhodu oproti jiným národům. Na rozdíl od Francouzů či Němců nemívají větší problémy při vyslovování celých španělských slov a vět. To je způsobeno tím, že většina slov v českém jazyce je ve fonetické i psané podobě stejná. Většina uživatelů se domnívá, že největší problém je ve výslovnosti hlásek, které v našem českém fonetickém systému neexistují. Opak je však pravdou a největší výslovnostní problémy bývají právě v hláskách, které jsou s mateřským jazykem velmi podobné, avšak jejich výslovnost a nastavení mluvidel je poněkud rozdílné.

1.2.1 Výslovnostní obtíže Čechů ve španělštině

I když je španělský a český fonetický systém poněkud podobný, nesmí se opomínat některé rozdíly, které jsou mezi nimi a které jsou kritické při správné výslovnosti španělských rytmických celků. Co se týká španělských hlásek, ty jsou poněkud uzavřenější, než jsou ty české, a proto jim musí věnovat značná pozornost. Existují i rozlišnosti mezi českými a španělskými souhláskami. Největší rozdíly, které dělají velké problémy hlavně začátečníkům, jsou následující fonémy:

a) Bilabiální okluziva [b] a její výslovnostní varianta [β]

Ve španělštině existují dvě varianty bilabiály [b]. První variantou je okluzivní bilabiála [b], která se vyslovuje stejně jako v češtině. Přestože se stejně vyslovuje, Češi mívají problém si uvědomit, že okluzivní bilabiálu [b] nezastupuje pouze grafém *b*, ale také grafém *v*. Druhý problém, který se pojí s touto bilabiálou, je její výslovnostní varianta, frikativní bilabiála, [β], kterou velká část Čechů vyslovuje stejným způsobem jako [b].

Černíková (2016:83) ve svém článku potvrzuje, že čeští mluvčí zaměňují výslovnost okluzivní bilabiály [b] za frikativní labiodentálu [v] a uvádí příklad *la avenida* [la venída]. Dalším, ale už méně častým problémem, bývá záměna [b] za [p] pod vlivem asimilace, například ve slově *absurdo* [apsurdo].

b) Dentální okluziva [d] a její výslovnostní varianta [ð]

Španělská dentální okluziva [d] se odlišuje od českého *d* místem artikulace. Španělské *d* je dentální, zatímco české *d* je alveolární. Největším výslovnostním problémem je ale její alofon [ð], který v češtině stejně jako [β] neexistuje. Černíková (2016:84) ve svém článku zmiňuje, že tato výslovnostní varianta je pro české mluvčí nejvíce problematická ze všech španělských aproximant [ð], [β] a [ɣ]. Většina mluvčích je vyslovuje jako české [d].

c) Velární okluziva [g] a její výslovnostní varianta [ɣ]

České *g* je oproti španělskému vždy velární okluzivou. Ve španělštině nastává situace, kdy se výslovnost okluzivní velára [g] mění ve velární frikativu [ɣ], což je pro české mluvčí, stejně jako [ð] a [β], neznámá realizace hlásky. Dle Černíkové (2016:83) většina mluvčích nerozlišuje rozdíly mezi těmito variantami a vyslovuje vše jako české [g].

d) Jednokmitová [r] a vícekmitová vibranta [r]

V češtině je pouze jeden typ *r*, které může mít dle Romportla (1981:94) až tři kmity, záleží na prostředí, ve kterém se nachází. Proto pro české mluvčí takový problém vyslovit jednotlivé vibranty, ale mnohem větší problém je tyto varianty rozlišit a použít v praxi. Nejvíce problematické jsou vícekmitová [r], která však v textu nejsou graficky znázorněna, pouze se nachází na začátku rytmických celků či následují po hláskách *s*, *n*, *l*.

Černíková (2016:85) ve svém výzkumu potvrzuje, že čeští studenti vyslovují vícekmitovou vibrantu pouze v případě, pokud je graficky označena, například ve slově *perro*. Ve většině případů však výslovnost je přehnaná a tím pádem i poněkud nepřírozená. A dodává, že pokud není vícekmitová vibranta graficky označena, ale pouze vyplývá z prostředí, ve kterém se nachází, studenti ji automaticky vyslovují jako jednokmitové [r].

e) Interdentální frikativa [θ]

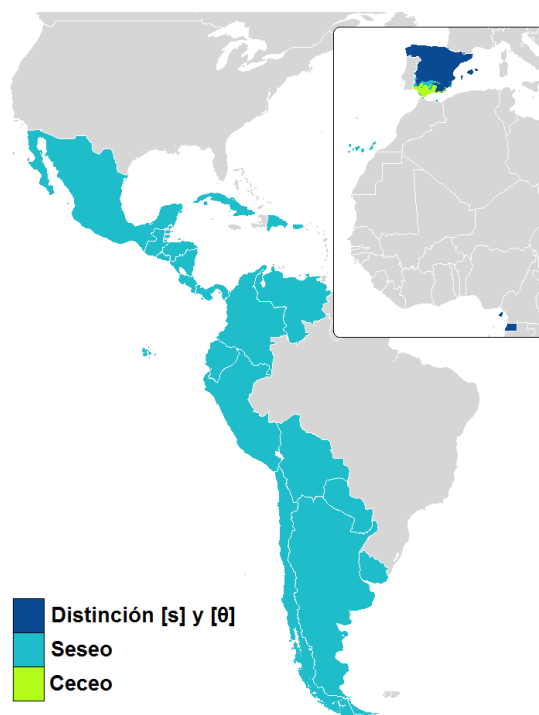
Interdentální frikativa [θ] je zástupcem pro grafémy *c* a *z*. Většina rodilých mluvčích, tím se míní většinový podíl ze všech variant španělštiny, kterou se hovoří po celém světě, však nerozeznává rozdíl mezi hláskami zastoupenými

grafémy *c*, *z* a hláskou *s*, která by se měla vyslovovat jako apikovelární [s]. Tento jev, jak již bylo zmíněno, se jmenuje *seseo* či *ceceo*. V České republice se však při výuce španělštiny dbá na rozlišení těchto dvou jevů. Největší problém mají začátečníci, kteří přepisují španělské *z* a *c* (předcházející vokálům *e*, *i*) stejné výslovnosti k české alveolární frikativy [z] a alveolární afrikátě [t̪s]. Naučit se vyslovovat interdentalní frikativu je pro české studenty velice obtížné, a pokud už se to jednou naučí, část z nich ji pak používá i ve slovech, kde by se interdentalní frikativa vyskytovat neměla (Černíková, 2016:82).

Rodríguez García (2013) tvrdí, že mnoho českých mluvčích nedbá na odlišení výslovnosti interdentalní frikativy [θ] a apikovelárního [s], nicméně to nelze brát jako chybu, protože v některých dialektech ve Španělsku a také v Jižní Americe je přítomen jev, který jsme již zmiňovali, *seseo*.

(10) Výslovnostní jev *seseo* a *ceceo*⁷

⁷ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/94/Seseo-ceceo-distinci%C3%B3n_en_el_espa%C3%B1ol.png

f) Výslovnostní rázy

Českým mluvčím obecně dělají problémy výslovnostní rázy ve španělštině. Ve španělštině se vyskytují rázy pouze na začátku slov po pauze, avšak v češtině se vyskytují na začátku skoro každého slova. A proto se mnoho českých studentů dopouští chyby při výslovnosti, když přenáší tento výslovnostní jev typický pro češtinu do španělštiny. Následný projev českého mluvčího nepůsobí přirozeně a je příliš rozfázovaný, například ve větě: *He encontrado un coche eléctrico* – čeští mluvčí, kteří zatím nejsou adaptovaní na používání rázů ve španělštině, ji přečtou následovně: [ˈe ʔeŋkɔntraðoʔun | ˈkoʃe ʔelektriko].

III. Praktická část

2 Úvod k praktické části

Po porovnání fonetických systémů českého a španělského jazyka byly zjištěny základní rozdíly mezi těmito dvěma systémy. Na základě těchto rozdílů byly popsány výslovnostní jevy, které by mohly činit potíže českým studentům při mluvení španělským jazykem. Z toho důvodu je praktická část této bakalářské práce zaměřena na typické chyby, které dělají čeští vysokoškolští studenti hispanistiky při výslovnosti ve španělštině. Hypotéza je taková, že čím více měsíců či let český student ve Španělsku stráví, tím méně bude chybovat v úsecích, o kterých lze předpokládat, že jsou foneticky obtížné na výslovnost pro české mluvčí.

Praktická část mé bakalářské práce je dále zaměřena na analýzu výslovnosti dvou skupin mluvčích, kteří studují hispanistiku na Filozofické fakultě v Českých Budějovicích. První skupinu mluvčích tvoří ti, kteří strávili nejméně pět měsíců v zahraničí, druhou skupinou jsou ti, kteří nikdy nebyli na žádném studijním či pracovním pobytu ve Španělsku a učí se španělštinu pouze na Filozofické fakultě v Českých Budějovicích. Nicméně obě dvě skupiny studentů absolvovaly v prvním ročníku kurz španělské fonetiky, kde jim byly podrobně vysvětleny rozdíly mezi českou a španělskou fonetikou, skupiny absolvovaly též několik praktických hodin, kde poznávaly rozdíly mezi jednotlivými jazyky a zkoušely správně vyslovovat španělské rytmické celky.

1.1 Metoda

Výzkumná část této bakalářské práce se skládá ze dvou částí. V první části byly zjišťovány nejčastější chyby českých mluvčích, a to pomocí strukturovaného dotazníku, který byl určen pro španělské rodilé mluvčí, kteří vystudovali univerzitu v Salamance se zaměřením na španělštinu pro cizince. Těchto pět dotazovaných přichází do každodenního styku s českými studenty, tudíž vědí, jaké chyby se nejčastěji objevují u českých studentů.

Druhá část vychází z nahrávek, které jsem získala pomocí druhého dotazníku, který byl určen pro šest českých studentů bakalářského studia hispanistiky v Českých Budějovicích: tři z nich strávili nějaký čas ve Španělsku a tři nikdy ve Španělsku nežili delší dobu. Mluvčí byli vybráni podle následujících kritérií:

- každý student z první skupiny strávil jinak dlouhý čas ve Španělsku
- tři studenti z druhé skupiny strávili ve Španělsku pouze několik dní dovolené.

Jako metoda pozorování pro tuto část bylo zvoleno dotazování formou nestrukturovaného rozhovoru s jednotlivými osobami. Tito jedinci byli seznámeni s výzkumem, avšak aby nedošlo k paradoxu pozorovaného a zkreslení výsledku, bylo jim řečeno, že výzkum se zaměřuje na používání subjuntivu při plynulém projevu. V této fázi však došlo k tomu, že čtyři z osmi oslovených studentů, kteří nikdy v zahraničí nebyli, nechtěli mluvit ani být nijak nahráváni. Jejich odůvodnění bylo takové, že jejich jazyk nebyl na takové úrovni, aby uměli používat subjuntiv při mluveném projevu a styděli se mluvit s českým mluvčím ve španělštině.

Se studenty, kteří vyjeli na Erasmus do Španělska, jsme hovořili o jejich zážitcích, p zkušenostech, které nabyly během pobytu v zahraničí a zda mají pocit, že se jejich španělština zlepšila. S druhou skupinou studentů, kteří ještě nikdy nebyli delší dobu ve Španělsku, jsme se bavili o jejich budoucím povolání a zda by někdy rádi vycestovali do Španělska na delší dobu.

1.2 Výzkum

Tato kapitola se zabývá popisem metody, která byla použita pro sběr dat. Dále se kapitola věnuje analýze dat, které byly získány pomocí nahrávek jednotlivých studentů španělského jazyka.

1.2.1 Data poskytnutá rodilými mluvčími

Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, lektorů, se kterými byl udělán rozhovor, bylo pět. Jedná se o rodilé mluvčí, kteří žijí v České republice více než rok. Každý den vyučují české studenty španělštinu, a proto již mají vyzorováno, jaké jsou nejčastější chyby, kterých se dopouští čeští mluvčí mluvící španělsky.

Všichni se shodli na tom, že českým mluvčím nejvíce dělají potíže španělské aproximanty [β], [ð], [ɣ], které v českém jazyce neexistují, a tudíž je velká část českých mluvčích nahrazuje fonémy jim nejbližšími, tzn. českými [b], [d] a [g]. Dalším výslovnostním problémem, který zmínili španělští mluvčí, je souhláska /l/. České l se od toho španělského liší v tom, že méně přiléhá k tvrdému patru, proto často české l španělští mluvčí přirovnávají k výslovnosti katalánského l.

Třetím typickým problémem je obtížnost rozlišit, kdy správně vyslovit vícekmitovou vibrantu a kdy jednoduchou verberantu. Čeští mluvčí spíše vyslovují jednoduchou verberantu ve všech rytmických celcích. Českým mluvčím rovněž činí problém vyslovit vícekmitovou vibrantu, pokud není graficky označena, a tudíž často dochází k nedorozumění mezi českým a rodilým mluvčím. Vzhledem k tomu, že české samohlásky jsou mnohem více otevřené než ty španělské, přenáší se tento jev i do španělštiny. Dotázaní rodilí mluvčí tvrdí, že velice často slýchají tuto chybu na konci rytmických celků, například ve slovu *tarde*, kde finální *e* vyslovujeme jako české *ε*, tj. více otevřené. Ke španělským samohláskám se váže tvorba polosamohlásek, například ve slovech *huevo*, *hielo*, kdy dochází k tvorbě diftongů, které v českém jazyce neexistují, a tudíž je čeští mluvčí často neumí vyslovit. Spíše je vyslovují hiátově jako jednotlivé samohlásky [u-ebo] než jako diftong [ˈweβo].

Ze suprasegmentálních jevů se španělští mluvčí shodli na cizineckém přízvuku výslovnostních rázů neboli *el golpe de la glotis*. Ve španělštině se vyskytují rázy na začátku slov, a to pouze po delší pauze, ale v češtině se ráz obecně klade na začátek každého slova. Dalším suprasegmentálním problémem je česká intonace. Čeští mluvčí nejsou zvyklí na přízvuk nacházející se někde jinde než na začátku slova, a proto je pro ně velmi těžké správně intonovat při výslovnosti španělských rytmických celků, jelikož španělský přízvuk je volný.

Nicméně většina těchto výslovnostních problémů není fonologicky relevantní. Přestože čeští mluvčí některá španělská slova vyslovují s cizineckým přízvukem, dotazovaní Španělé jim i tak rozumí a tvrdí, že Češi obecně mají jednu z nejlepších výslovností v Evropě. Tento fakt lze připisovat i tomu, že česká fonetická výbava je značně podobná té španělské, a proto českým mluvčím španělská výslovnost nečiní větší problémy.

1.2.2 Poslech nahrávek českých studentů

Před poslechem nahrávek se na základě průzkumu mezi rodilými mluvčími vybraly tři výslovnostní chyby, kterých se dopouští většina českých studentů. Z vybraných jevů jsou to dva segmentální jevy a jeden suprasegmentální jev. Prvním segmentálním jevem, který byl pozorován v nahrávkách, byla výslovnost španělské aproximanty [ð]. Druhým segmentálním jevem byla výslovnost španělské verberanty [r] a vibranty [r]. Třetím suprasegmentálním jevem bylo pozorování výslovnostních rázů.

Při opakovaném poslechu nahrávek byla zaznamenána jednotlivá slova či věty, ve kterých se tyto jevy vyskytují, a chybné části byly foneticky transkribovány. Bylo posouzeno, zda tyto problémové jevy byly mluvčími vysloveny správně či nikoliv. Správná či špatná výslovnost jednotlivých problematických jevů byla posuzována podle pravidel a výslovnostních norem v následujících publikacích:

ČERMÁK, Petr (2015): „Fonetika a fonologie současné španělštiny, Praha, Karolinum

GÓMEZ TORREGO, Leonardo (2002): „Gramática didáctica del español“

V některých případech při opakovaném poslechu jednotlivých nahrávek bylo nemožné se zcela vyhnout nepřesnému posouzení způsobené subjektivními faktory, jelikož tato analýza je prováděná pouze jednou osobou a bez použití přístrojů.

1.2.2.1 Analýza nahrávek

Tato podkapitola se věnuje podrobnější analýze jednotlivých nahrávek. Autorka vybrala šest studentů a provedla s nimi rozhovor ve španělštině. Nahrávky jednotlivých rozhovorů byly podrobně analyzovány.

1.2.2.1.1 Analýza nahrávky č. 1

Základní informace o mluvčím

Mluvčí nahrávky č. 1 je jednadvacetiletá studentka hispanistiky v Českých Budějovicích, která již šestým rokem studuje španělštinu a dvakrát byla na delším pobytu ve Španělsku. Jednou byla na dvouměsíčním pobytu jako *au pair* v Seville a podruhé se zúčastnila studijního pobytu Erasmus na pět měsíců v Alicante. Celkem tedy ve Španělsku strávila sedm měsíců. V České republice nenachází příliš příležitostí, kde by mohla mluvit španělsky, tudíž aktivně využívá španělštinu pouze s rodilým mluvčím dvakrát týdně na univerzitě.

Popis výslovnosti

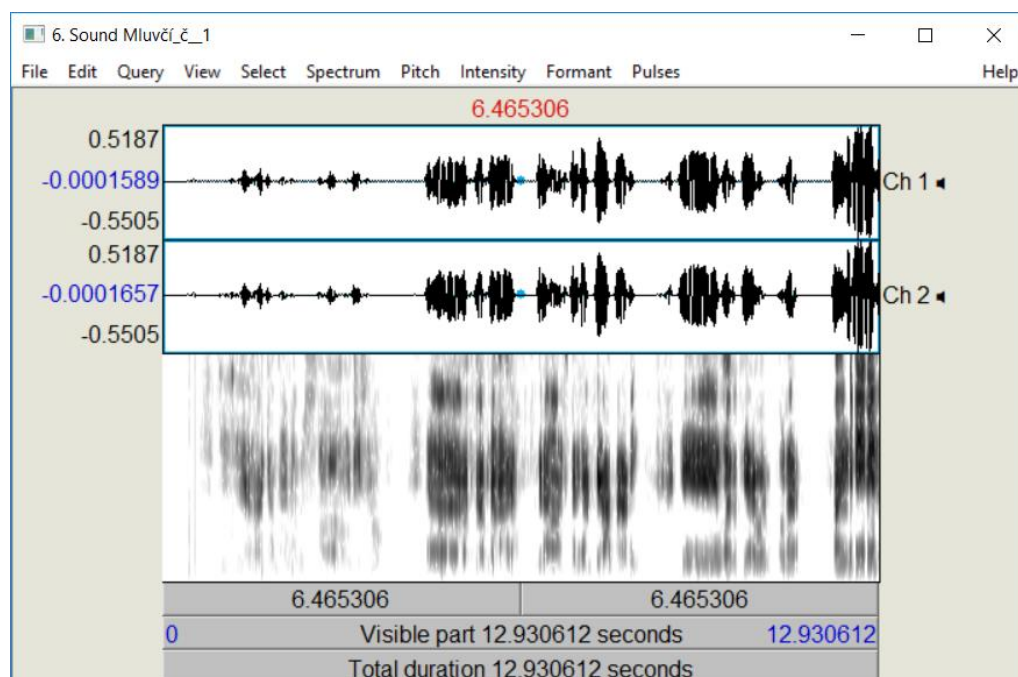
Mluvčí má v nahrávce problém rozlišit výslovnost mezi verberantou a vibrantou. V částech slov, ve kterých se nachází graficky značená vibranta, dochází k tomu, že ji mluvčí správně nevysloví a nedá na ni pořádný důraz. Jak zmiňovali výše uvedení španělští lektoři, tato výslovnost se nedá přirovnat k verberantě, ale zároveň se nedá považovat za správnou výslovnost španělské vibranty. Ve slově *Inglaterra* ji mluvčí vysloví jako verberantu [inglatera], přestože je zde grafické označení vibranty. Stejně

tomu je ve slově *errores*, kdy obě dvě /r/ vysloví [erores]. Naopak jí nečiní potíže verberanta uprostřed slov, kterou vyslovuje zcela správně, například ve slově *experiencia* [eksperjenθja], *quiero* [kjero] a *pero* [pero]. Výslovnost hlásky /r/ na konci slov je dost výrazná a podobá se výslovnosti na severu Španělska, kde je též výslovnost finálních /r/ velice výrazná. Mluvčí vyslovuje tuto vibrantu ve slovech *volver* [bol'βer], *hablar* [aβ'lar] a *profesor* [profesor].

Dalším jevem, který je sledován, je španělská aproximanta [ð]. Zde je vidět, že mluvčí si je vědoma rozdílu mezi českým a španělským *d*. Mluvčí dodržuje pravidla pro výslovnost španělského *d*. Mluvčí správně rozlišuje výslovnost španělské aproximanty [ð], například ve slovním spojení *me da igual* [me 'ða igu'al] a výslovnost dentální okluzivy ve slovech jako *depende* [de'pende], *aprendí* [aprendí].

Co se týče výslovnosti jednotlivých rytmických celků, mluvčí nemá takový problém dodržovat španělské rázy. Nicméně v některých úsecích dochází k přílišnému fázování, například zde „*Sí, sí en Alicante, me gustó muchísimo. Fue una gran experiencia para mí y luego quiero volver allí*“ - [sísí, enalí'kante me gustó / muřísimo // fue una / gran eksperjenθja / 'para mí ? i 'lwego 'kjero bol'ber ? ačí]. Když se tento úryvek vloží do počítačového programu PRAAT, což je program určený pro fonetický výzkum, analýza ukáže, že tento úryvek má několik počátečních rázů, a to hlavně v druhé části grafu.

(11) Spektogram – mluvčí č. 1

1.2.2.1.2 Analýza nahrávky č. 2

Základní informace o mluvčím

Mluvčí nahrávky č. 2 je dvaadvacetiletá studentka hispanistiky v Českých Budějovicích. Již před nástupem na univerzitu studentka studovala šest let na bilingvním gymnáziu v Plzni. Poprvé absolvovala delší pětiměsíční pobyt ve Španělsku na podzim minulého roku v Madridu. Španělštinu používá i nyní, v České republice. Díky programu Erasmus, kde se seznámila se španělskými studenty, kteří jsou na studijním pobytu v České republice, používá španělštinu téměř každý den.

Popis výslovnosti

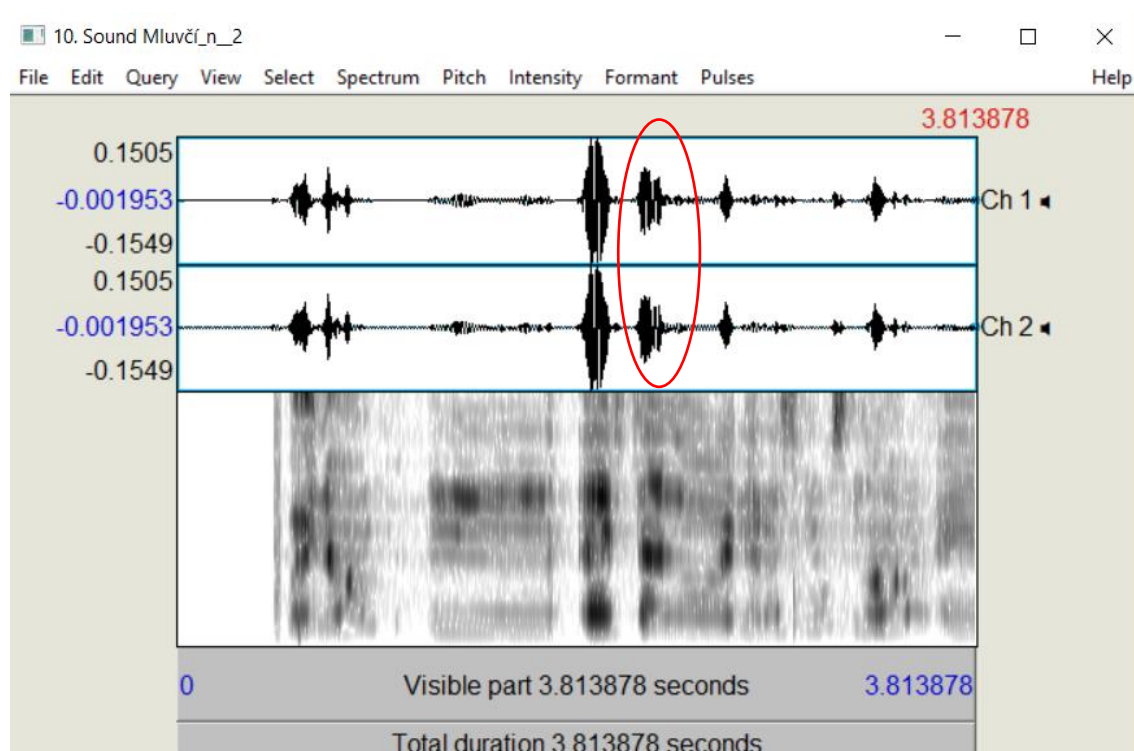
Mluvčí v nahrávce nemá problém s výslovností verberant, jelikož všechny verberanty z nahrávky se nacházejí uprostřed slov, například *morenos* [morenos], *tienen barba* [ˈtjenen ˈbarβa]. V nahrávce se nevyskytuje žádná vibranta.

Co se týče dentální okluzivy [d] a její aproximanty [ð], většina z nich je správně vyslovena a mluvčí dokáže rozeznat rozdíl v jejím použití, například ve slově *estado* [estaðo], *costado* [kostaðo], *Toledo* [toleðo], *quedamos* [keðamos] a *ciudades* [θjuðaðes]. V nahrávce byla pouze jedna chyba, a to ve slově *mitad*, správná výslovnost je [mitað], ale mluvčí ji vyslovila [mitat]. Došlo zde k desonorizaci na souhlásku *t*, což je přenesený jev z češtiny, ve které na konci slov dochází ke zmíněné desonorizaci, například ve slově *plod* [plot].

Co se týče rázu, výslovnost mluvčí č. 2 je značně podobná češtině. Mluvčí dosti fázuje slova v jednotlivých větách. Nicméně, jsou i úseky, kdy český ráz neinterferuje, například ve slovním spojení *he encontrado*, kde dochází k synerezi: [he:kontˈraðo]. Tento úsek byl vložen do programu PRAAT, kde lze přesně vidět v červeně vyznačené části spektogramu, že tato dvě slova *he* a *encontrado* se spojila v jedno.

(12) Spektrogram – mluvčí č. 2

1.2.2.1.3 Analýza nahrávky č. 3

Základní informace o mluvčím

Mluvčí z nahrávky č. 3 je čtyřicetiletá studentka hispanistiky v Českých Budějovicích, která studuje španělštinu již desátým rokem a ve Španělsku strávila dohromady dva roky. Studentka absolvovala bilingvní gymnázium v Českých Budějovicích a měla intenzivní kurz španělštiny celých šest let na střední škole. Aktuálně bydlí v České republice a má španělského přítele, tudíž přichází do styku se španělštinou denně.

Popis výslovnosti

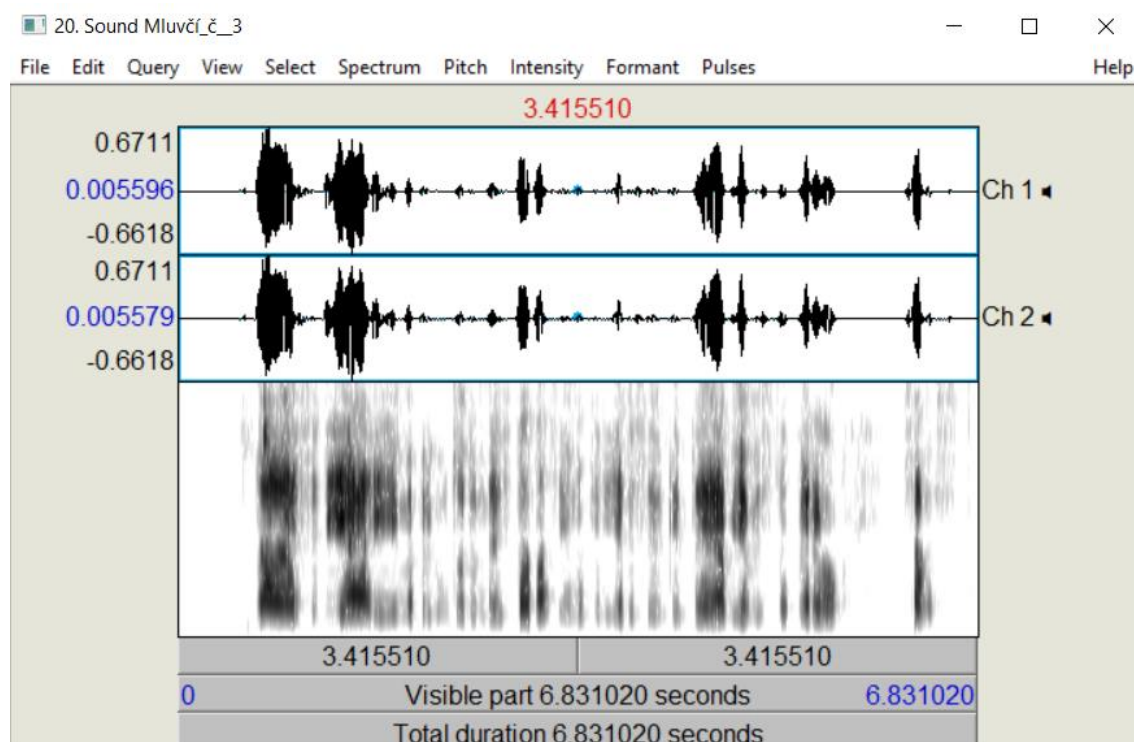
Mluvčí ve třetí nahrávce vyslovuje výborně jak verberantu ve slovech *cabrón* [kaβrón], *quería* [kería], tak vibrantu ve slovech, kde je graficky označena, tzn. *perro* [ˈpero] a *pelirrojo* [peˈliˈrojo]. Výslovnost hlásky /r/ je na konci neutralizovaná a mluvčí ji vyslovuje jako *seguir* [segiː]. Jediný problém, který byl zaznamenán při výslovnosti vibrant, byl nalezen na začátku rytmických celků, kde vibranta není graficky označena, přesto se vyslovuje vícekmitově. Ve větě *Reconocí que te molestabam* úsíl být na začátku

rytmického celku vyslovena vibranta, nicméně mluvčí ji vyslovila jako verberantu [rekonothí ke te moles'taša].

Co se týká španělské okluzivy [d] a její varianty [ð], bylo vypořádováno, že mluvčí ji dokáže perfektně rozeznat. Tam, kde má být vyslovena aproximanta, vyslovuje aproximantu, například ve slovech *unidades* [uni'daðes], *incómoda* [inkómoða] a *diablo* [ˈdjaβlo]. Naopak tam, kde má být vyslovena španělská okluziva, je vyslovena správně španělská okluziva, např. *el día* [eldía], *dónde* [dónde], *linda* [linda] a *siendo* [sjendo]. Zde je možné si všimnout, že mluvčí si je vědoma výjimky, která způsobuje, že po hláskách *l* a *n* se vyslovuje okluzivní [d].

Mluvčí č. 3 má velmi dobré užití rázů. Vzhledem k tomu, že mluví svižným tempem, nedělá pauzy a rázy jako v češtině, ale používá je stejně jako Španělé ve španělštině. Na úryvku *...ese día, y me preguntó donde estabas y yo no querría decir que te habías visto pero sabes...* lze vidět, že mluva je velmi plynulá bez rázů, na které jsou čeští mluvčí zvyklí z českého jazyka.

(13) Spektrogram – mluvčí č. 3

1.2.2.1.4 Analýza nahrávky č. 4

Základní informace o mluvčím

Mluvčí nahrávky č. 4 je dvacetiletá studentka prvního ročníku hispanistiky v Českých Budějovicích. Španělštinu studuje pátým rokem a nikdy ve Španělsku nebyla. V současné době má dvakrát týdně hodinu a půl s rodilým mluvčím a absolvovala půlroční kurz španělské fonetiky na Ústavu romanistiky. Španělštinu používá v hodinách na univerzitě, ale i mimo ni.

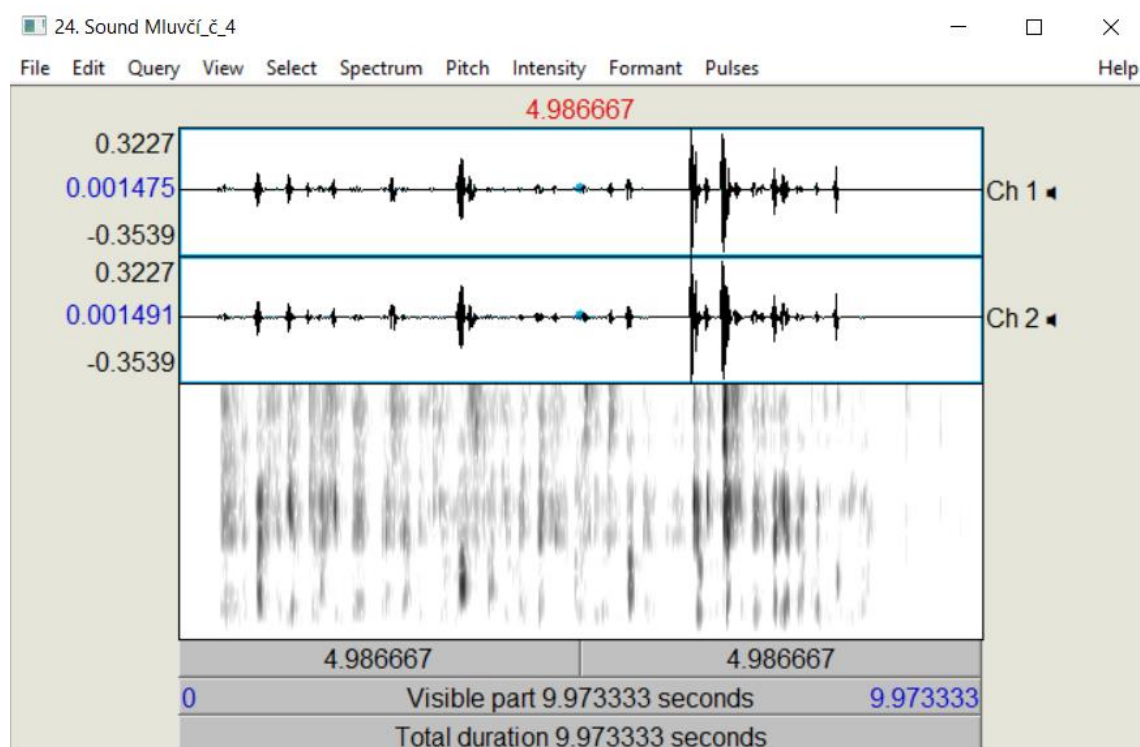
Popis výslovnosti

Mluvčí č. 4 nemá žádný problém s výslovností verberant, například ve slovech *pudiera* [puðjera], *mejores* [mexores] nebo *para práctico* [para práktiko]. V nahrávce se vyskytovala pouze jedna vibranta, která se nacházela na začátku textu, a mluvčí ji nebyla schopna vyslovit. Vyslovila ji spíše jako verberantu: *reduzcan* [reduθkan].

Přestože má mluvčí velmi dobrou výslovnost, ve většině případů nerozlišuje použití dentální okluzivy [d] a aproximanty [ð]. Ve slovním spojení *los libros digitales* [dixitales] vyslovuje dentální okluzivu místo španělské aproximanty [ð], která by se měla v tomto případě vyslovit, protože se nachází uprostřed rytmického celku. Dalším případem nesprávné výslovnosti je slovo *reduzcan* [reduθkan], kdy aproximanta byla opět vyslovena jako okluziva. Nicméně vyskytl se jeden případ správné výslovnosti, avšak lze se domnívat, že to bylo dobře vysloveno nevědomě, a to z toho důvodu, že v tomto rytmickém celku *en un dispositivo* [en un dispoθitivo] předchází *d* nazála, tudíž *d* se vyslovuje okluzivně.

Při poslechu nahrávky č. 4 dává mluvčí velký důraz na každé slovo, které vyslovuje. Přenáší opět systém českého rázu do španělštiny. Jeden úsek nahrávky byl vložen do programu PRAAT, aby bylo znázorněno, jak mluvčí fází svou výpověď. *Me parece bien que la gente preste atención más fácilmente a los libros en papel creo que mucha gente estaría de acuerdo conmigo.* – [me pa'reθe 'βjen / ke la 'xente // preste atenθ'jon // 'mas / 'faθilmente / a los lib'ros en pa'pel // 'kreo ke 'muθa 'xente ? estar'ja ðeakwerdo kon'miθo].

(14) Spektrogram – mluvčí č. 4

2.1.1.1 Analýza nahrávky č. 5

Základní informace o mluvčím

Mluvčí č. 5 je devatenáctiletá studentka prvního ročníku hispanistiky v Českých Budějovicích. Studuje španělštinu čtyři roky a poprvé se chystá na Erasmus do Španělska, dříve nikdy na žádném delším pobytu ve Španělsku nebyla. Studentka má dvakrát týdně hodinu a půl s rodilým mluvčím a jedenkrát týdně soukromé hodiny španělštiny. Stejně jako předchozí mluvčí, absolvovala kurz španělské fonetiky. Španělštinu využívá při hodinách na univerzitě, ale i mimo školu během konverzace se svými českými spolužáky.

Popis výslovnosti

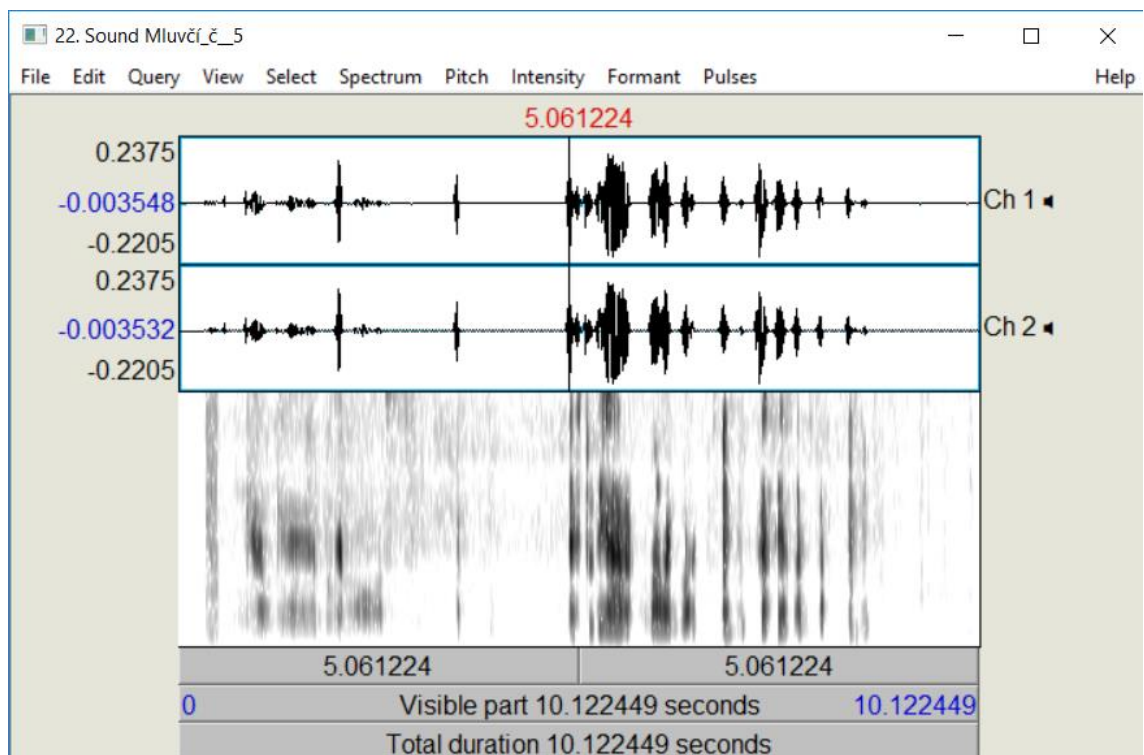
Mluvčí č. 5 v nahrávce vyslovuje správně verberanty uprostřed slov, například ve slovech *originales* [orixinales], *durante* [durante]. Velký problém má mluvčí s vyslovováním vibranty [r] a nezáleží, zda je graficky značena či nikoliv. Když byla mluvčí tázána, zda ví, jak se vyslovuje vibranta, odpověděla správně, během hovoru si však tuto fonetickou realizaci neumí uvědomit. Slovo *irreal* vyslovila jako [ireal] a

slovo *guerra* vyslovila jako [guera]. Na tomto příkladu můžeme vidět, že mluvčí nedokázala teoretické poznatky při ústním projevu automatizovat.

Co se týká španělské dentální okluzivy [d] a aproximanty [ð], ve většině případů ji mluvčí dokáže rozeznat. Nemá potíže s výslovností aproximant, které se nacházejí uprostřed rytmických celků mezi samohláskami, například ve slově *idiomas* [iðjomas], *podemos* [poðemos] a *todo* [toðo]. Mluvčí měla naopak problém vyslovit aproximantu na začátku slov, přestože byla uvnitř rytmického celku, například „*No tengo dinero.*“ [no 'tengo 'dinerο]. Mluvčí dává přízvuk na první slabiku ['dinerο] a místo aproximanty vyslovuje španělskou dentální okluzivu.

Při poslechu této nahrávky je zřejmé, že mluvčí přenáší rys výslovnostních rázů, typických pro češtinu, do španělštiny. Její projev tudíž nepůsobí přirozeně a je velmi rozfázovaný. Nicméně, toto je pochopitelné, protože studentka nikdy v zahraničí nebyla, v mluvení si vůbec nevěří a stydí se, proto trvá delší dobu, než něco řekne. Lze to pozorovat na úseku „...*creo que podemos estudiar la lingua gracias a esto...*“, který byl vyňat z nahrávky. Tento úsek jsem vložila opět do programu PRAAT pro lepší viditelnost výslovnostních rázů.

(15) *Spektrogram – mluvčí č. 5*

2.1.1.1.2 Analýza nahrávky č. 6

Základní informace o mluvčím

Poslední mluvčí č. 6 studuje také v Českých Budějovicích druhým rokem španělský jazyk. Mluvčí je dvacetiletá studentka, která v minulosti studovala na všeobecném gymnáziu. Španělštinu dohromady studuje již šest let, nicméně nikdy v zahraničí nebyla. Vzhledem k tomu, že mluvčí moc španělštinu nepoužívá, pouze na hodinách španělštiny, ostýchá se mluvit.

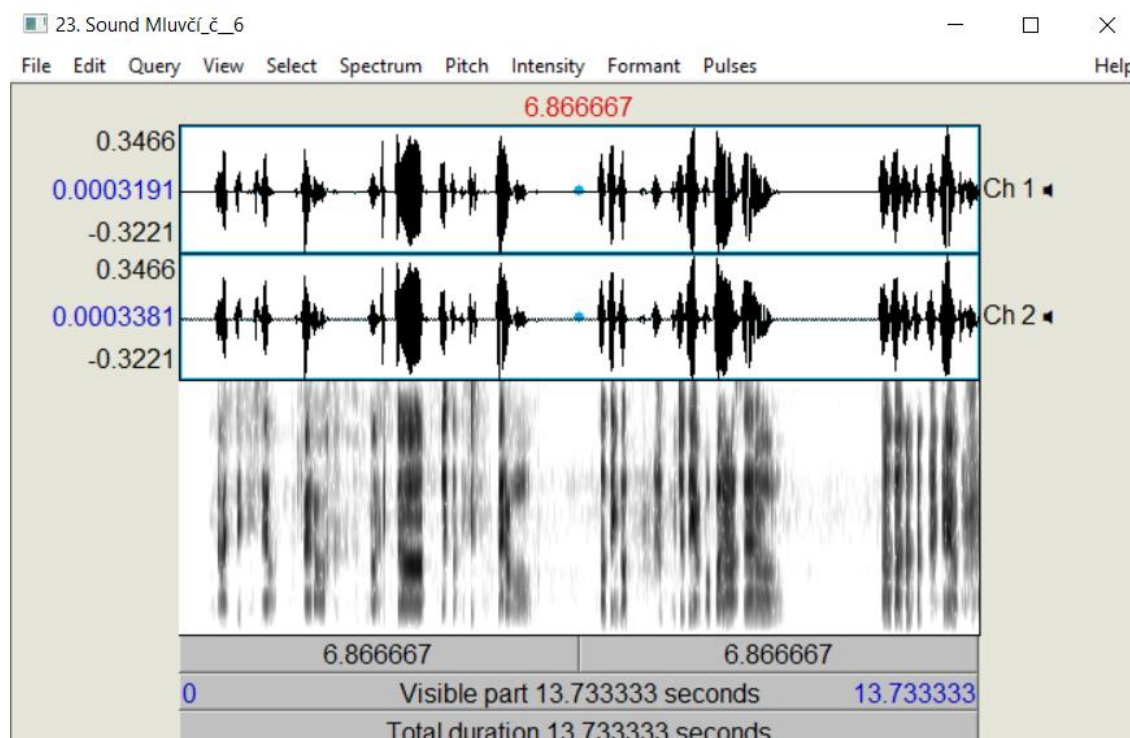
Popis výslovnosti

Poslední mluvčí opět dokáže skvěle vyslovit jednoduché verberanty, například ve slovech *gustaría* [gustaría], *literatura* [litera'tura], *grado* ['grado], ale má problém s výslovností vibranty. V nahrávce se vyskytovala dvě slova *ahora* – "ted" a *ahorra* – "šetří". Mluvčí obě dvě slova vyslovila stejně [a'ora], přestože se jejich výslovnost liší právě ve výslovnosti /r/.

Při analýze dentálních okluziv a aproximanty [ð] mluvčí správně odlišuje použití obou dvou typů španělského *d*. Správně používá španělskou aproximantu uprostřed slov a rytmických celků, například *no es difícil* [no es ðifiθil] či *todo eso* [todo eso]. Zároveň dokáže rozlišit, kdy se nevyslovuje španělská aproximanta [ð], ale dentální okluziva [d], například ve slově *segundo* [segundo] či *el día* [eldía].

Co se týká výslovnostních rázů, mluvčí opět přenáší systém českých výslovnostních rázů do španělštiny. Zřetelně to lze vidět na úseku ve výpovědi *...no es difícil pero... no es, no es tan difícil pero no tengo mucho tiempo para hacer nada, creo.* [no es ðifiθil // pero // no es tan ðifiθil // pero no tengo 'muθo 'tjempo 'para 'aθer 'naða].

(16) Spektrogram – mluvčí č. 6

1.3 Porovnání hypotézy s výsledky výzkumu

Tato kapitola je věnovaná získaným informacím, které byly zjištěny v předchozích analýzách jednotlivých nahrávek. Tyto získané informace budou porovnány s hypotézou, která byla stanovena na začátku práce.

1.3.1 Výslovnost španělské verberanty a vibranty

Prvním ze zkoumaných jevů byla výslovnost španělské verberanty a vibranty, která v mnohých případech dělá českým studentům velké problémy již od počátku studia španělštiny. Pokud se porovná výslovnost verberant u obou skupin mluvčích, ani jedna z nich neměla problém vyslovit verberanty uprostřed rytmických celků. Nicméně, co oběma skupinám mluvčích dělalo problém, byla španělská vibranta. Pět mluvčích ze šesti nedokázalo vyslovit správně graficky označenou vibrantu. Vždy ji vyslovily jako verberantu nebo jako něco mezi verberantou a vibrantou, tudíž se potvrdily údaje, které byly získány na základě rozhovoru se španělskými mluvčími, a sice že čeští mluvčí mají problém s výslovností španělské vibranty. Českou výslovnost vibranty nelze přiřadit ani k verberantě, ani k vibrantě. Jediná mluvčí, která španělskou vibrantu vyslovila správně, byla mluvčí, která žila ve Španělsku dva roky a ve většině případů ji dokáže rozeznat.

1.3.2 Výslovnost španělské okluzivy [d] a její fonetické varianty [ð]

Dalším jevem, který byl zkoumán, byla výslovnost španělské okluzivy [d] a její fonetické varianty [ð], která obecně dělá českým studentům velké potíže. Nicméně z osobní zkušenosti je tento problém spíše zaznamenáván u studentů, kteří neměli kurz španělské fonetiky, či je nikdo nikdy neinformoval, že ve španělštině jsou dva typy výslovnosti grafému *d*.

Všichni mluvčí vyslovují a dokáží správně rozeznat, kdy se vyslovuje okluzivní [d] a kdy aproximanta [ð]. Jediná mluvčí č. 5 špatně vyslovila *d* uprostřed rytmického celku. Mluvčí č. 2 pak vyslovila [t] místo [ð] na konci slova *mitad* [mitat].

1.3.3 Výslovnostní rázy ve španělštině

Suprasegmentální jevy jsou obecně jedním z největších problémů pro české mluvčí. Česká intonace, přízvuk a v neposlední řadě námi pozorovaný jev – výslovnostní ráz – je zcela odlišný od španělského jazyka, tudíž je velmi těžké pro české mluvčí zvyknout si na jiné schéma. Je zřejmé, že v této sféře dost záleží i na zvukovém vnímání jedince.

Všichni mluvčí této bakalářské práce mají větší či menší problém s výslovnostními rázy. Mluvčí č. 3 je nejbliže svou výslovností k té španělské. Velkou roli v tomto ohledu hraje i fakt, že ve Španělsku strávila nejvíce času ze všech mluvčích, 2 roky, a španělštinu používá dennodenně, protože má španělského přítele. Ostatní mluvčí svou mluvu značně fázují a přenášejí typický výslovnostní ráz češtiny do španělštiny.

1.4 Závěr výzkumu

Na závěr svého praktického výzkumu bych ráda konstatovala, že hypotéza stanovená na začátku práce (čím víc měsíců či let český student ve Španělsku stráví, tím méně bude chybovat v úsecích, které jsou – dle předpokladu – foneticky pro české mluvčí obtížné) se z větší části potvrdila. Skupina studentů, která strávila nějaký čas ve Španělsku, měla obecně lepší výslovnost než ta, která nikdy Španělsko nenavštívila. Každopádně každý je jedinečný, a ne vždy záleží na tom, zda jedinec žil v jiné zemi či nikoliv. Nicméně lze ve většině případů předpokládat, že jejich cizí jazyk je po pobytu v zahraničí lepší, než býval předtím. Lze se domnívat, že čeští studenti mají dobré predispozice k tomu naučit se správně vyslovovat španělská slova, jelikož český a španělský fonetický systém je velmi podobný.

Pokud však chce posuzovat, zda jedinci mluví dobře či nikoliv, musí se vzít v úvahu i ostatní aspekty, a to například výborný hudební sluch, který v mnohých případech pomáhá k lepšímu přízvuku či vrozené nadání na jazyky. Co se týče druhého aspektu, zde se může objevit otázka, zda vůbec existuje vrozený talent na jazyky.

3 Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na fonetické chyby, kterých se dopouští čeští mluvčí při španělském ústním projevu. Na základě rozhovoru s rodilými mluvčími bylo zjištěno, jakých chyb se čeští mluvčí dopouštějí nejvíce. Z těchto nejčastějších chyb autorka následně vybrala tři jevy, které byly vyzorovány v nahrávkách jednotlivých respondentů. Cílem této práce bylo dokázat, že ti studenti, kteří vycestují do Španělska, se dopouštějí oněch častých výslovnostních chyb méně než ti, kteří neměli možnost vycestovat do Španělského království či jiné hispanofonní země.

Teoretickým východiskem této práce byly poznatky převzaté nejen z fonetiky španělské, ale i české. Tyto dva systémy autorka stručně porovnála, popsala jejich odlišnosti a na základě tohoto pozorování stanovila jevy, s jejichž správnou realizací by čeští mluvčí mohli mít potíže.

Respondentů bylo celkem šest a všichni byli záměrně vybráni proto, že studují španělský jazyk v Českých Budějovicích. Všichni respondenti zároveň absolvovali kurz „Úvod do španělské fonetiky“ a tudíž obdrželi návod, jakým způsobem se jednotlivé hlásky ve španělštině vyslovují. Tři studenti se zúčastnili studijního pobytu ve Španělsku a tři studenti nikdy do Španělska nevycestovali.

Jako materiál pro svůj výzkum jsem použila diktafonní nahrávky. Nahrávky jsem získala pomocí spontánního dialogu, který jsem vedla s každým studentem. Žádný z nich neměl nejmenší tušení, že se jedná o výzkum správné výslovnosti, tudíž nám zde nevznikl paradox pozorovaného. Na začátku výzkumu jsem předpokládala, že mluvčí, kteří již žili nějaký čas v zahraničí, se nebudou dopouštět typických chyb, kterých se většina českých mluvčích dopouští. Tento předpoklad se ovšem potvrdil pouze z části. Je zřejmé, že opravdu dost závisí na délce pobytu, kterou jednatelce v cizině stráví. Nicméně není to jediný faktor, který působí na správnou výslovnost.

Lze jen těžko určit, zda má dlouhodobý pobyt ve Španělsku vliv na kvalitu výslovnosti. Je více faktorů, které zde působí jako např. věk, ve kterém daný jedinec začal španělštinu studovat, důraz, jež byl kladen na výslovnost při počátku výuky, výslovnost lektora, který hodiny vedl, a v neposlední řadě také percepční schopnosti jedince. Při vyhodnocování výsledků bylo patrné, že výslovnost jedinců, kteří strávili nějaký čas ve Španělsku, je lepší než těch, kteří studují pouze v České republice.

Jsem si plně vědoma toho, že množství respondentů ani technické zázemí mi neumožní učinit obecné závěry o španělské výslovnosti českých studentů. Výsledky by byly věrohodnější, pokud bych měla větší množství nahrávek a dobré technické zařízení, které by přesně a správně mohlo určit kvalitu vyslovených hlásek. Téma výslovnostních charakteristik českých mluvčích ve španělštině je velmi rozsáhlé a podle mého názoru poskytuje velký prostor pro vědeckou činnost, která by byla nejen přínosem pro studenty učící se španělsky, ale i pro učitele, kteří španělštinu učí.

Resumen

La presente tesis trata de los errores fonéticos que cometen los hablantes durante sus producciones orales en español. A través de diversas entrevistas con hispanohablantes, hemos extraído los errores en los que más se fijan los españoles; después, hemos seleccionado los tres errores más frecuentes y los hemos analizado mediante grabaciones de los checos hablando español. El objetivo de la parte práctica es demostrar que aquellos estudiantes que han realizado una movilidad a España durante más de cinco meses cometen menos errores en la pronunciación que aquellos que nunca se han ido a España.

La base de la parte teórica eran los datos recogidos de la fonética española y de la fonética checa. Hemos comprado brevemente ambos sistemas, para después describir sus diferencias. Basándonos en esta observación he establecido los fenómenos con los cuales los hablantes checos podrían tener problemas.

Los encuentros eran un total de seis, todos ellos elegidos por la autora. Todos ellos estudian filología española en České Budějovice y han participado en el curso de la Introducción a la fonética española, por lo cual saben cómo pronunciar los sonidos particulares del español. Solo tres de los encuestados realizaron una movilidad a España.

Es muy difícil determinar si la estancia a largo plazo tiene alguna influencia sobre la calidad de pronunciación. Hay más factores que afectan a los hablantes, por ejemplo, la edad con la que el individuo empezó a estudiar español, el énfasis que se ponía en la pronunciación al principio del estudio, la pronunciación del lector que daba clases y también la percepción del estudiante. Durante la evaluación de los resultados era evidente que la pronunciación de los estudiantes que vivían en España era notablemente mejor que la de los demás.

La autora usa las grabaciones como datos para su investigación. Las grabaciones fueron obtenidas a partir de los diálogos mantenidos con cada estudiante. Ninguno de ellos sabía sobre qué trataba la investigación, por lo cual descartamos que se diera la paradoja del observado. Al principio de la investigación la autora suponía que los hablantes que vivían en España no iban a cometer tantos errores típicos que los otros estudiantes checos. La suposición fue confirmada parcialmente. Resulta obvio que depende mucho del tiempo de estancia. Sin embargo, este no es el único factor que influye en la pronunciación.

Soy totalmente consciente de que el número de encuestados y el aparato técnico no son suficientes para llegar a una conclusión general sobre la pronunciación en español de los estudiantes checos. Los resultados serían más veraces si hubiera más grabaciones y el aparato técnico permitiera analizar de mejor forma la calidad de pronunciación. El tema de la pronunciación española de los checos es muy complejo y, en mi opinión, hay posibilidades de estudiarlo más profundamente. Los resultados serían beneficiosos no solo para los estudiantes, sino también para los profesores.

Bibliografie

BARTOŠ, Lubomír (1999): „Úvod do fonetiky, fonologie a pravopisu španělštiny“, Ostrava, Repronis

ČECHOVÁ, Marie a kol. (2000): Čeština – řeč a jazyk. Praga, ISV nakladatelství.

ČECHOVÁ, Štěpánka (2013): “Particularidades de las vocales españolas y la adquisición del español como lengua extranjera” en VALEŠ, M. – MÍČA, S. (eds.), Diversidad lingüística del español. Liberec, Technická univerzita v Liberci, pp. 101-114.

ČERMÁK, Petr (2015): „Fonetika a fonologie současné španělštiny, Praha, Karolinum

ČERNÍKOVSKÁ, Š. – ČERMÁK, P. (2016): “Rysy cizineckého přízvuku ve španělštině českých mluvčích“, Časopis pro moderní filologii, 2016 (98), č. 1, str. 77-91.

DUBĚDA, Tomáš (2005): „Jazyky a jejich zvuky. Univerzálie a typologie ve fonetice a fonologii“, Praha, Karolinum

GÓMEZ TORREGO, Leonardo (2002): „Gramática didáctica del español“

HUBÁČEK, Jaroslav (1981): „O zvukové stránce českého jazyka“, Ostrava, SPN

JUNKOVÁ, Bohumila (1991): „Vybrané kapitoly z fonetiky a fonologie“, České Budějovice, SPN

KRÁLOVÁ – KULLOVÁ, Jana (1992): „Kapitoly ze zvukového rozboru španělštiny (na pozadí češtiny), Praha, Karolinum

KRČMOVÁ, Marie (2009): „Fonetika a fonologie“, Brno, 2007

MÍČA, Slavomír, VALEŠ, Miroslav: „Diversidad lingüística del español“, Liberec

PALKOVÁ, Zdena (1997): „Fonetika a fonologie češtiny“, Praha

RODRÍGUEZ GARCÍA, Cristina (2013): La enseñanza del español en la República Checa. Problemas específicos. RedELE – Revista electrónica de didáctica del español lengua extranjera, número 25.

ROMPORTL, Milan (1981): „Základy fonetiky“, Praha

SKARNITZL, R. – VOLÍN, J. (2012): “Referenční hodnoty vokálních formantů pro mladé dospělé mluvčí standardní češtiny“, v Akustických listech, vydání 18, č.1, duben 2012, str. 7-11